

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

शैक्षणिक दिनदर्शिका

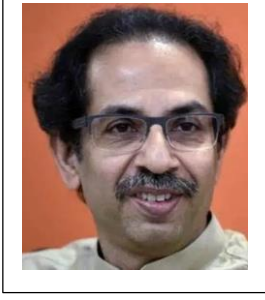
(इयत्ता सहावी)

ऑगस्ट, सप्टेंबर, ऑक्टोबर, २०२१

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे

प्रेरणा व मार्गदर्शन

मा.ना.उद्धवजी ठाकरे
मुख्यमंत्री
महाराष्ट्र राज्य

मा.ना.अजित पवार
उपमुख्यमंत्री
महाराष्ट्र राज्य

प्रा.वर्षा गायकवाड
मंत्री
शालेय शिक्षण विभाग
महाराष्ट्र राज्य

मा.ना. ओमप्रकाश उर्फ बच्चू कडू
राज्यमंत्री,
शालेय शिक्षण,
महाराष्ट्र राज्य

मा.वंदना कृष्णा(भा.प्र.से.)
अपर मुख्य सचिव
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
महाराष्ट्र राज्य

मा.राहुल द्विवेदी(भा.प्र.से.)
राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र
प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई

मा.विशाल सोळंकी(भा.प्र.से.)
आयुक्त (शिक्षण)
महाराष्ट्र राज्य

शुभेच्छा संदेश

कोविड-१९ मुळे उद्भवलेल्या जागतिक महामारीने आपण मागील वर्षभरापसून अद्याप शाळा प्रत्यक्षपणे पूर्ण क्षमतेने सुरु करू शकलो नाही. विद्यार्थ्यांना शिक्षणाशी जोडण्याकरीता आपण अनेक प्रयत्न करीत आहोत. शाळा बंद असल्या तरी शिक्षण सुरु राहण्यासाठी आपण अनेक पर्यायांचा नवतंत्रज्ञानाचा उपयोग करून घेतला त्यामुळे महाराष्ट्रातील कानाकोपऱ्यातील वाडी-वस्त्यांवरील मुलांना सेतू अभ्यासक्रमाच्या माध्यमातून आणि सर्वांच्या प्रयत्नाने आपण शिकते ठेवू शकलो याचा मला आनंद वाटतो.

मुलांचे आरोग्य व सुरक्षितता यांना प्राधान्य देवून मुलांना शिकते करण्यासाठी राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद महाराष्ट्र ,पुणे गतवर्षीप्रमाणे यावर्षीही 'शैक्षणिक दिनदर्शिका' घेऊन येत आहे. या शैक्षणिक दिनदर्शिकेस आपण सर्व शिक्षक, विद्यार्थी, शाळा व्यवस्थापन समिती व पालकांनी सकारात्मक प्रतिसाद द्यावा असे आवाहन मी या निमित्ताने करते.

सर्वांना चालू शैक्षणिक वर्षाच्या मनस्वी शुभेच्छा!

प्रा.वर्षा गायकवाड
मंत्री
शालेय शिक्षण विभाग
महाराष्ट्र राज्य

मनोगत

महाराष्ट्रातील सर्व विद्यार्थी,पालक आणि शिक्षकांना नवीन शैक्षणिक वर्षाच्या हार्दिक शुभेच्छा !

मागील संपूर्ण वर्ष आपण कोविड-१९ च्या संकटाला तोंड देत आहोत. त्याची संसर्गजन्यता लक्षात घेता गेली अठरा महिने आपण प्रत्यक्ष शाळाच सुरु करू शकलो नाही. पण शाळा जरी बंद ठेवाव्या लागल्या तरी अशा आपत्कालीन परिस्थितीमुळे मुलांना शिक्षण प्रवाहात टिकवून ठेवण्यासाठी मागील वर्षभरापासून राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेमार्फत दूरदर्शन, रेडीओ, स्मार्ट फोन, गुगल क्लास रूम यांच्या माध्यमातून वेगवेगळे उपक्रम सुरु केले. ज्यामुळे विद्यार्थी घरी राहूनही शिक्षण घेत राहिली. या संदर्भात शिक्षकांचे कार्य सुद्धा अतिशय कौतुकास्पद आहे. दूर दुर्गम, वाड्या, वस्त्या, तांडे तसेच शहरी भाग सर्वत्र घरी राहून ही मुले शिकती रहावी म्हणून शिक्षकांनी ऑनलाईन व ऑफलाईन पद्धतीने जमेल त्या मार्गाने शिक्षण विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचविण्याचा प्रयत्न निरंतर करीत आहेत.

तथापि या सर्व प्रयत्नात सर्वच विद्यार्थ्यांना त्या त्या इयत्तांच्या सर्वच विषयांच्या क्षमता संपादित होण्यामध्ये अडचणी निर्माण झाली असण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. त्या अडचणी सोबत घेवून ते पुढील शैक्षणिक वर्षामध्ये प्रविष्ट झाले असतील तर पुढील इयत्तांच्या क्षमता प्राप्त करण्यामध्ये सुद्धा त्यांना अडचणी निर्माण होऊ शकतात. हे गृहीत धरून आपण ४५ दिवसाचा सेतू अभ्यासक्रम सुद्धा सुरु केला. १४ ऑगस्ट रोजी हा अभ्यासक्रम संपल्यानंतर मागील वर्षीप्रमाणे या वर्षीही राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेने शैक्षणिक दिनदर्शिकेची निर्मिती केली आहे. या दिनदर्शिकेचा उपयोग करून विद्यार्थी आपल्या सवडीनुसार, वेळेनुसार अभ्यास करू शकणार आहेत. यामध्ये अध्ययन पूरक विविध कृती, सरावासाठी प्रश्न यांचा अंतर्भाव करण्यात आला आहे. शाळा बंद असल्या तरी विद्यार्थी घरी बसून या शैक्षणिक दिनदर्शिकेचा उपयोग करून सहजपणे आपला अभ्यास करू शकणार आहेत.

मागच्या वर्षी शैक्षणिक दिनदर्शिकेचा विद्यार्थी, शिक्षक, पालक यांनी प्रभावी वापर केला आहे . त्याचा उत्तम परिणाम दिसून आला आहे . यावर्षी सुद्धा या उपक्रमास शिक्षक, पालक, व विद्यार्थी सकारात्मक प्रतिसाद देतील व शिक्षणाची प्रक्रिया सुरु ठेवतील अशी मला आशा आहे.

एम. डी. सिंह (भा.प्र.से.)

संचालक

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण

परिषद, महाराष्ट्र, पुणे

शैक्षणिक दिनदर्शिका

नमस्कार विद्यार्थी मित्रहो,

सध्या कोविड-१९ या रोगामुळे संपूर्ण जग विविध समस्यांना सामोरे जात आहे. त्याला शिक्षणक्षेत्रही अपवाद नाही. जगभरातील शाळा-महाविद्यालये अनिश्चित काळासाठी बंद आहेत. शिक्षक, विद्यार्थी, पालक हे सर्वजण शाळा कधी सुरु होणार या विचारात आहेत. शाळा सुरु करता येत नसल्या तरी शिकणे जास्तीत जास्त समृद्ध करता येऊ शकेल का याचा विचार करून मागील शैक्षणिक वर्षाप्रमाणे या शैक्षणिक वर्षामध्ये देखील शैक्षणिक दिनदर्शिका उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणासाठी दीक्षा ऍप, रेडिओ, टेलिव्हिजन, यु ट्यूब ऑनलाईन तासिका, अध्ययन व्यवस्थापन प्रणाली (LMS) यांचा वापर देखील विद्यार्थी शिक्षणासाठी केला गेला. याचाच एक भाग म्हणून दीक्षा ऍप्लिकेशनचा वापर मुलांच्या अध्ययनासाठी करण्याचा एक छोटासा प्रयत्न शैक्षणिक दिनदर्शिकेच्या स्वरूपात मागील शैक्षणिक वर्षापासून आम्ही करत आहोत. सदर शैक्षणिक दिनदर्शिका स्मार्ट पीडीएफ रूपात असून यामध्ये दिलेल्या अध्ययन स्रोतांवर स्पर्श केल्यास संबंधित ई-साहित्य आपल्यासमोर व्हिडिओ स्वरूपामध्ये दिसेल. शैक्षणिक दिनदर्शिका पाहताना इंटरनेट कनेक्टिव्हिटीची समस्या जाणवत असल्यास रेंज आहे अशा ठिकाणी जाऊन संबंधित ई-साहित्य दीक्षा ऍप्लिकेशनवरून आपण डाऊनलोड करू शकता व इंटरनेट कनेक्टिव्हिटी नसलेल्या ठिकाणी ऑफलाईन पद्धतीने अभ्यासू शकता.

महाराष्ट्र राज्यातील सर्वच विद्यार्थी व पालक सहजपणे वापर करू शकतील असा या शैक्षणिक वर्षातील प्रथम सत्रातील ऑगस्ट, सप्टेंबर व ऑक्टोबर २०२१ या महिन्यांसाठीचा अध्ययन साहित्यस्रोतांचा संच शैक्षणिक दिनदर्शिकेच्या रूपामध्ये आपणा सर्वांसाठी उपलब्ध करून देत आहोत. तसेच शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीस शैक्षणिक पूर्वतयारी व सेतू अभ्यासक्रमाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांस अध्ययन स्रोत उपलब्ध करून देण्यात आलेला होता. प्राप्त परिस्थितीत उपलब्ध अध्ययन स्रोतांच्या मदतीने तयार केलेल्या शैक्षणिक दिनदर्शिकेस शिक्षक, पालक व विद्यार्थी सकारात्मक प्रतिसाद देतील असा विश्वास वाटतो. शैक्षणिक दिनदर्शिकेचा उपयोग आपल्या पाल्याचे किंवा आपल्या विद्यार्थ्यांचे अध्ययन सुकर करण्यासाठी नक्कीच होईल अशी आशा आहे.

शैक्षणिक दिनदर्शिका विद्यार्थ्यांनी पालक आणि शिक्षकांच्या मार्गदर्शनाखाली वापरावयाची आहे. तसेच शिक्षकांनी फोन कॉल, व्हाट्सअप या माध्यमातून विद्यार्थी आणि पालक यांच्या संपर्कात राहून शैक्षणिक दिनदर्शिकेच्या साह्याने मुलांचे शिक्षण आनंददायी कसे होईल यासाठी प्रयत्न करावयाचा आहे. विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक दिनदर्शिकेचा वापर करत असताना पालक आणि घरातील इतर वडीलधारी मंडळी तसेच मोठे बहीण-भाऊ यांच्या देखरेखीखाली अध्ययन साहित्य वापरावे. शैक्षणिक दिनदर्शिकेमध्ये अध्ययनस्रोत म्हणून दीक्षा ऍप वरील संबंधित घटकांचे ई-साहित्य दिले आहे. या साहित्याचा वापर संदर्भ म्हणून करण्यापूर्वी शिक्षकांशी चर्चा करणे आवश्यक आहे त्याचप्रमाणे शिक्षकांच्या सूचनेनुसार पाठ्यपुस्तकांचाही वापर आवश्यक आहे. सदर दिनदर्शिका शिक्षकांनी आपल्या सर्व विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवावी. त्यांचे whatsapp ग्रुप करून किंवा प्रत्यक्ष गृहभेटीद्वारे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करावे आणि दिनदर्शिकेतील विद्यार्थी कृती समजावून सांगाव्या.

केवळ शैक्षणिक दिनदर्शिका पुरवल्याने विद्यार्थ्यांचा अभ्यास पूर्ण होणार नसून शिक्षकांनी सतत पालक व विद्यार्थ्यांच्या संपर्कात राहणे त्यांच्याशी चर्चा करणे, त्यांना काही प्रश्न विचारणे या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचे सातत्यपूर्ण सर्वंकष मूल्यमापन करावे. विद्यार्थ्यांवर सतत ऑनलाईन चाचण्यांचा मारा करणे योग्य नाही. त्याचप्रमाणे लेखी गृहपाठ, स्वाध्याय आणि चाचण्यांमुळे विद्यार्थ्यांचे अध्ययन कंटाळवाणे होणार नाही याचीही दक्षता शिक्षकांनी घेणे आवश्यक आहे. याचबरोबर शासनमार्फत शिक्षणासाठी उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या विविध माध्यमांचा देखील वापर करता येईल. त्याच प्रमाणे विद्यार्थीनिहाय या नियोजनामध्ये लवचिकता सुद्धा असावी.

शिक्षकांसाठी सूचना :

1. शैक्षणिक दिनदर्शिका सर्व शिक्षकांनी आपल्या सर्व विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचवावी.
2. शैक्षणिक दिनदर्शिका विद्यार्थ्यांनी वापरायला सुरु करण्यापूर्वी शिक्षकांनी सर्व वापरकर्त्या विद्यार्थ्यांशी व पालकांशी फोन, व्हिडीओ कॉल, ग्रुप कॉल, कॉन्फरन्स कॉल करून संवाद साधावा आणि शैक्षणिक दिनदर्शिका वापरून अभ्यास कसा करावा याबद्दल मार्गदर्शन करावे.
3. राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र यांचे मार्फत यापूर्वीच एकूण ४५ दिवसांचा सेतू अभ्यासक्रम उपलब्ध करून देण्यात आलेला होता. सदरचा अभ्यासक्रम राज्यातील विद्यार्थ्यांसाठी दिनांक १ जुलै २०२१ ते १४ ऑगस्ट, २०२१ या कालावधीमध्ये उपलब्ध करून देण्यात आलेला होता. त्याचा विद्यार्थ्यांच्या क्षमता प्राप्तीमध्ये उपयोग करावा.
4. वर्गशिक्षकांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधताना फक्त अभ्यासाबद्दल बोलू नये. हा संवाद अनौपचारिक असावा. विद्यार्थी, कुटुंब, सध्याची दिनचर्या व घरात सध्या स्वीकारलेली जबाबदारी, आजूबाजूच्या परिस्थितीबाबत त्याचे मत याबद्दल चर्चा करून शिक्षक - विद्यार्थी संबंध दृढ होतील याची काळजी घ्यावी.
5. वर्गशिक्षकांनी, विषयशिक्षकांनी पाठ शिकताना पुस्तकाचा कसा वापर कसा करावा याबद्दल सूचना द्याव्यात.
6. प्रत्येक पाठाचे ई-साहित्य बघण्यापूर्वी व बघितल्यानंतर काय करावे याबद्दलही विद्यार्थ्यांना सांगावे.
7. त्याचप्रमाणे पाठातील ई-साहित्याशी संबंधित समांतर उपक्रम आणि स्वाध्याय ह्याबाबतीत विद्यार्थ्यांशी संवाद साधावा.
8. नियमित अभ्यासाला पर्याय म्हणून आपण दीक्षा ऍपचा वापर आपण करत नाही तर शिक्षक आणि विद्यार्थी यांच्यातील आंतरक्रियेतून जे विद्यार्थ्यांचे अध्ययन घडते त्याला पूरक साहित्य किंवा शैक्षणिक साहित्य म्हणून ई - साहित्याचा वापर करणे अपेक्षित आहे.
9. शैक्षणिक दिनदर्शिकेमध्ये देण्यात आलेल्या कृतीशिवाय शिक्षकांनी आपल्या स्तरावर इतर आवश्यक कृती व उपक्रम विद्यार्थ्यांना पुरविण्यास हरकत नाही.
10. सदर दिनदर्शिका इयत्तानिहाय व विषयनिहाय स्वतंत्र pdf स्वरूपात उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत त्यामुळे विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविण्यास सोपे होणार आहे.
11. शिक्षकांनी शैक्षणिक दिनदर्शिकेमध्ये दिलेल्या सर्व चाचण्या / स्वाध्याय विद्यार्थ्यांनी सोडविण्याविषयी सुचना द्याव्यात.

शैक्षणिक दिनदर्शिका वापरण्यासाठी विद्यार्थी व पालक यांच्याकरिता महत्वाच्या सूचना :

1. शैक्षणिक दिनदर्शिका म्हणजे पाठ्यपुस्तकातील पाठांवर आधारित नियोजन असून त्याचा उद्देश विद्यार्थ्यांचे अध्ययन सुलभ करणे हा आहे.
2. शैक्षणिक दिनदर्शिकेनुसार अध्ययन करताना यावर्षी आपल्याला पुरवलेल्या नवीन पाठ्यपुस्तकांचा उपयोग करावा.
3. दीक्षा ऍप पाहण्यापूर्वी एकदा पाठ्यपुस्तकातून संबंधित पाठ वाचावा. त्याचप्रमाणे ई-साहित्य पाहिल्यानंतरही ई-साहित्यातील अध्ययन घटक पुन्हा वाचणे अधिक फायदेशीर ठरेल.
4. पाहिलेल्या आणि वाचलेल्या अध्ययन घटकांत काही समस्या असल्यास ती आपले पालक, घरातील ज्येष्ठ व्यक्ती, मोठे बहीण-भाऊ शिक्षक यांच्याशी चर्चा करावी.
5. एक पाठ अभ्यासून संपल्यानंतर त्यावरील स्वाध्याय पूर्ण करावा व शक्य झाल्यास तो घरातील ज्येष्ठांकडून तपासून घ्यावा.
6. दररोज प्रत्येक विषयाचा अभ्यास करण्याची सवय लावून घ्या.

7. ठराविक कालावधीनंतर शिक्षकांनी पाठवलेल्या चाचण्याही सोडवा.
8. ई-साहित्य वापरताना घरातील ज्येष्ठ व्यक्तींच्या सानिध्यातच रहा.
9. ई-साहित्य सलगपणे न पाहता प्रत्येक विषय संपल्यानंतर थोडी विश्रांती घ्या. मोबाईल किंवा इलेक्ट्रॉनिक गॅजेट काही वेळासाठी दूर ठेवा.
10. इ.१ ली व २ रीच्या विद्यार्थ्यांनी दीक्षा ऍप व पाठ्यपुस्तक घरातील वडीलधाऱ्या मंडळींच्या मदतीने वापरायचे आहे.
11. आवश्यक तेथे सांगितलेल्या कृती, प्रयोग किंवा उपक्रम करण्यापूर्वी वडीलधाऱ्या मंडळींना त्याची कल्पना द्या अथवा त्या कृती किंवा उपक्रम त्यांच्या मदतीनेच करा.
12. दिनांक 23 / 0७ / २०२१ च्या शासन निर्णयानुसार शैक्षणिक वर्ष २०२१ साठी कोव्हीड-१९ या कोरोना विषाणूच्या प्रदुर्भावाच्या पार्श्वभूमीवर इयत्ता १ ली ते १२ वी चा पाठ्यक्रम २५% कमी करण्यात आलेला आहे. तरीही विद्यार्थ्यांनी सदर शासन निर्णयानुसार कमी केलेला पाठ्यक्रमाचे अवलोकन करावे. या पाठ्यक्रमाचे स्वयंअध्ययन करण्यासाठी पाठ्यपुस्तकातील सर्व घटकांचा समावेश दिनदर्शिकेत करण्यात आलेला आहे.
13. शैक्षणिक दिनदर्शिकेमधील लिंक open होत नसल्यास सदर घटकाशी संबंधित ई-साहित्य DIKSHA APP च्या माध्यमातून आपणास पाहता येईल. यासाठी DIKSHA APP आपल्या मोबाईल मध्ये DOWNLOAD करून घ्यावे. तसेच पाठ्यपुस्तकामध्ये देण्यात आलेल्या QR CODE DIKSHA APP मधून SCAN करून ही पाहता येईल.
14. प्रत्येक विषयातील प्रत्येक घटका नंतर त्या घटकावर आधारित चाचणी / स्वाध्याय देण्यात आली आहे. सदर चाचणी / स्वाध्याय विद्यार्थ्यांनी स्वतः सोडवावी. शिक्षकांनी या सर्व चाचण्या सोडविण्याविषयी विद्यार्थ्यांना सूचना द्याव्यात.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे

शैक्षणिक दिनदर्शिका

माहे – ऑगस्ट, सप्टेंबर, ऑक्टोबर, २०२१

DIKSHA APP DOWNLOAD करण्यासाठी [येथे क्लिक करा](#)

इयत्ता:-सहावी

माहे : जून २०२१

विषय : मराठी

आठवडा	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थीकृती
तिसरा /चौथा आठवडा	ब्रिज कोर्स (सेतू अभ्यासक्रम)			

माहे : जुलै २०२१

विषय : मराठी

आठवडा	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थीकृती
पहिला/ दुसरा/ तिसरा /चौथा आठवडा	ब्रिज कोर्स (सेतू अभ्यासक्रम)			

माहे : ऑगस्ट २०२१

विषय : मराठी

कालावधी	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
पहिला आठवडा	०६.०१..१० ०६.०१.११	१. बलसागर भारत होवो. (गीत)		<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी समूहगीत तालासुरात म्हणतील. स्वतःची चाल लावून म्हणण्याचा प्रयत्न करा. गीत आपल्या पालकांना,वर्गात,मित्रांना,म्हणून दाखवा.
दुसरा आठवडा.	०६.०१.०६. ०६.०१.१४	२.सायकल म्हणते मी आहे न!	येथेक्लिकक रा	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी आपल्या अनुभवविश्वातील वस्तूंवर आत्मकथनात्मक लेखन करतील. रिक्षा,सायकल, बस, इ. सायकलचे निरीक्षण करा व तिच्या भागांची नावे लिहा. सायकल शिकताना तुम्हाला आलेले अनुभव आठ ते दहा वाक्यात लिहा. संगणक तुमच्याशी बोलू लागला तर कल्पना करा व लिहा . सायकल व मोटार सायकल यांच्यातील संवाद लिहा.

				<ul style="list-style-type: none"> • तुमच्या गावातील सायकल दुरुस्ती करणाऱ्या व्यक्तीची भेट घ्या व दुरुस्तीच्या विविध कामाबद्दल माहिती मिळवा. • शब्दांच्या जाती किती व कोणत्या याबाबत शिक्षकांशी किंवा मित्रांशी चर्चा करा. • नामाचे प्रकार किती व कोणते याबाबत मित्र, पाठ्यपुस्तक यातून माहिती मिळवा..
--	--	--	--	---

१.सायकल म्हणते, मी आहे ना !

एकूण गुण १५

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी १ गुण) ४ गुण

- १)सायकलचा शोध किती साली व कोणी लावला?
- २) सायकलच्या भागांची नावे लिहा?
- ३) १८८७ साली जॉनबॉइड डनलॉप यांनी सायकलचा कोणत्या भागाचा शोध लावला?
- ४)वाहनांची संख्या वाढल्यास होणारे परिणाम सांगा.

ब)खालीलप्रश्नसोडवा (प्रत्येकीगुण२) ८ गुण

- १) सायकल चालवण्याचे फायदे सांगा.
- २) देशाच्या सामाजिक व राष्ट्रीय लाभांना सायकल मुळे कसा हातभार लागेल.
- ३) आई वडील आपल्या मुलांना सायकल हमखास का देतात
- ४) पाठातील पुढील नामाचे प्रत्येकी दोन नावे लिहा.सामान्यनाम ,विशेषनाम ,भाववाचकनाम.

खालीलप्रश्नसोडवा

३ गुण

- १) शाळेतील फळा तुमच्याशी बोलू लागला तर कल्पना करा व लिहा?

				<ul style="list-style-type: none"> • तुम्ही तुम्ही कोणती पुस्तके वाचली आहेत?त्यातील कोणते पुस्तक तुम्हाला आवडले? • शब्दांमध्ये लपलेले शब्द शोधा व लिहा. जसे. परवानगी,एकजिनसीपणा,हजारभर, जडणघडण. • पाठातील सर्व जोडाक्षरांची यादी तयार करा. • तुम्ही कोणकोणती वर्तमानपत्रे वाचता? वर्तमानपत्रातील कोणता भाग तुम्हाला वाचयला आवडतो ? का आवडतो? • तुमच्या आई वडिलांना तुम्ही मोठेपणी कोण व्हावे असे वाटते ? ते होण्यासाठी तुम्ही कोणकोणते प्रयत्न कराल. • आंतरजालाच्या सहाय्याने डॉ.अब्दुल कलाम यांच्याबद्दल अधिक माहिती मिळवून लिहा. • खालील पक्षांचे प्रदेश व त्यांची वैशिष्ट्ये शिक्षकांच्या मदतीने माहित करून घ्या. फिनिक्स.शहामृग,गरुड,बगळा,हंस,
तिसरा आठवडा	०६.०१.०२ ०६.०१.०६	३. डॉ.कलाम यांचे बालपण		

३. डॉ.कलाम यांचे बालपण

एकूण गुण १५

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण १) ४ गुण

- १) डॉ.कलामांच्या बालपणी त्यांच्यासाठी दुर्मिळ असणारी गोष्ट कोणती?
- २) वर्तमान पत्राचे गठे कोणत्या गावावरून येत ?
- ३) डॉ. कलामांचे वडील कोणता व्यवसाय करत असत?
- ४)रामेश्वरम सोडून शिक्षण घेण्यासाठी लेखक कोठे गेले?

ब)खालीलप्रश्नसोडवा (प्रत्येकीगुण२) ८गुण

- १) लेखकाच्या लहानपणी लोक वर्तमानपत्र कशासाठी वाचत असत?
- २)दुसऱ्या महायुद्धाचा परिणाम लेखकाच्या गावावर काय झाला?
- ३)डॉ.कलमा आई वडीलांकडून कोणती शिकवण शिकले?
- ४) नव्या वातावरणाशी जुळवून घ्यायचे लेखकाने का ठरवले?

क)खालीलप्रश्नसोडवा -

३गुण

आंतरजालाच्या साहाय्याने डॉक्टर ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांच्या बदल पुढील मुद्द्यांच्या आधारे माहिती मिळवून लिहा?
- पूर्ण नाव, आई -वडिलांचे नाव, जन्मतारीख, जन्मगाव, शिक्षण व पदे, लिहिलेली पुस्तके.

<p>चौथा व पाचवा आठवडा</p>	<p>०६.०१.०२. ०६.०१.०३</p>	<p>गवत फुला रे गवत फुला !</p>	<p>येथे क्लिक करा</p>	<ul style="list-style-type: none"> • कविता तालासुरात म्हणा. • तुम्हाला जमेल तशी चाल लावून कविता म्हणा. • गवतफुले व इतर फुले यांचे निरीक्षण करा व त्यामधील साम्य व भेद लिहा. • एखाद्या माळरानावर फिरताना तुम्ही गवतफुले पाहिली आहेत का ? ती कोणकोणत्या रंगाची असतात. गवतफुलाचे चित्र काढा व रंगवा. • वृत्तपत्रांमधून विविध फुलांविषयी येणाऱ्या माहितीची कात्रणे मिळवा. • खाली दिलेल्या कवितेच्या ओळी पूर्ण करा. माझी शाळा म्हणते खेळ खेळा काळ ,वेळ तुम्ही नियमित पाळा.
----------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------------	---

४.गवतफुला रे! गवतफुला!

एकूण गुण १५

खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण १) ४ गुण

- १) कवितेत कशाचे वर्णन केले आहे.
- २)या कवितेत गवतफुलाचे वर्णन करताना कोणाला कोणते रंग वापरले आहेत ते लिहा.
- ३) 'गवतफुलाचे' वर्णन करणारे शब्द शोधून लिहा.
- ४) 'सळसळ' यासारखे आणखी शब्द लिहा.

खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

- १)कवयित्रीने गवतफुलांच्या पानांचे व पाकळ्यांचे वर्णन कसे केले आहे.

- २) पुढे दिलेल्या अर्थाच्या कवितेतील ओळी शोधा .
 अ) मला तुझ्यापेक्षाही लहान व्हावेसे वाटते.
 ब) तुझे रंग पाहून मी स्वतःला विसरून गेलो.
 ३) गवतफुलाला पाहून मुलगा कोणकोणत्या गोष्टी विसरला.
 ४) पुढील शब्दांसाठी समान व विरुद्धार्थी शब्द लिहा.
 १) रात्र
 २) मित्र
 ३) इवली
 ४) विसरणे

खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण ३) ३ गुण

१) तुम्हाला फुलपाखरु भेटले तर तुम्ही त्याच्याशी काय संवाद साधाल तुमच्या शब्दात संवादलेखन लिहा.

इयत्ता:-सहावी

माहे : सप्टेंबर २०२१

विषय : मराठी

आठवडा	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थी कृती
पहिला व दुसरा आठवडा	०६०१.०६. ०६०१.१२.	६. बाकी वीस रुपयांचं काय?	येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> बाकी वीस रुपयांचं काय? पाठ वाचून त्यावर आधारित प्रश्न काढा आपल्या. वर्गमित्रांना विचारा. तुमच्या कुटुंबातील एखादी व्यक्ती आजारी तुम्हाला दुसऱ्यांना मदत करणे आवडते का ? कोणकोणत्या स्वरूपात मदत करता. पडल्यास तुम्ही तिची काळजी कशी घेता? तुमच्या मनाने उत्तरे लिहा किंवा चर्चा करा. कोणाच्या वस्तूला हात लावू नका असे आई ' तुम्हाला का सांगत असेल भुकेलेल्यांना अन्न मिळावे म्हणून काय काय, करता येईल. तुम्हाला कोणाची मैत्री आवडते? का? तुम्हाला राजूची आई भेटल्यास तुम्ही राजूच्या आईला तिच्याजवळ काय बोलाल?

				<ul style="list-style-type: none"> या पाठात तुम्हाला राजूचे कोणकोणते गुण दिसून आले ते लिहा व चर्चा करा. या पाठात ई, ता, वा, पणा, आई हे प्रत्यय लावून कोणते भाववाचक नामे आलेली आहेत.त्यांची यादी करा. सर्वनामाच्या प्रकाराबद्दल मोठ्यांशी चर्चा करा. पृष्ठ क्रमांक २० वरील कोडे सोडवा.
--	--	--	--	--

5. बाकी वीस रुपयांचं काय ? एकूण गुण १५

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण १) ४ गुण

- १) या पाठातील प्रामाणिक मुलाचे नाव काय आहे?
- २) राजू हा मुलगा कोणत्या जिल्ह्यातला आहे?
- ३) राजूच्या मित्राचे नाव काय आहे?
- ४) राजूने इरफानकडे किती रुपये दिले होते?

ब.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

- १) राहिलेल्या वीस रुपयाचे विकासच्या साहेबांनी काय करावे असे तुम्हाला वाटते?
- २) राजूचा कोणता गुण तुम्हाला दिसला त्याची दोन उदाहरणे लिहा?
- ३) पुढील शब्दाचे भाववाचक नाम तयार करा .
- गरीब, सुंदर ,महाग, मित्र.
- ४) तुम्हाला माहीत असलेले चार जोडशब्द लिहा?

क.खालील प्रश्न सोडवा.

३ गुण

- तुम्ही या कोरोना काळात कोणाला मदत केली आहे का ? कोणत्या स्वरूपात केली आहे ते लिहा. ?

तिसरा आठवडा	०६०१.०४. ०६०१.०९.	६पण थोडा . ...झाला उशीर	येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> तुम्हाला सैनिकाविषयी काय माहित आहे ते मित्राला/मोठ्यांना सांगा. पोस्टातील पत्राचा प्रवास कस होतो ते माहित करून घ्या. तुम्हाला सैनिकाची मुलाखत घ्यायची असल्याने त्यासाठी प्रश्नावली तयार करा. सैनिक जसे देशाचे रक्षण करतात,तसे तुम्हाला देशासाठी काय करावेसे वाटते ? कारगिल या ठिकाणाचे वर्णन करणारे पाठातील शब्द शोधा व त्यांची यादी भिक्तीपत्रकावर लावा. स्वातंत्र्यानंतर आतापर्यंत कोणकोणते युद्ध झाले त्याविषयी आंतरजालातून माहिती मिळवा.त्यावर चर्चा करा.
--------------------	----------------------	----------------------------	--------------------------------	--

				<ul style="list-style-type: none"> पृष्ठ क्रमांक २३ वरील कोडे सोडवा, मित्रांना विचारा.
--	--	--	--	---

६) पण थोडा उशीर झाला ...चाचणी, एकूण गुण १५

अ.खालील प्रश्न सोडवा. ४ गुण

- १) काश्मीर सरहद्दीवरील हिमालयातील अतिशय खडतर हवामानाच्या दुर्गम प्रदेशातील ठिकाण कोणते?
- २) आलेलं पत्र वाचताना पोलादी छातीच्या सैनिकाचं मनाची अवस्था कशी व्हायची?
- ३) सैनिक गावी गेल्यावर बहिणीचे गावी जाऊन कोणते सण साजरी केले जातात.
- ४) लेखकासाठी कुटुंबातील सर्वांचा जीव तीळतीळ का तुटायचा ?

ब.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

१. पुढील शब्दांचे तुम्हाला माहित असलेले अर्थ लिहा?
अ) चंद्रमणी, ब) बकर क) बटालियन ड) मेजर
२. कारगिल मधील तिनही ऋतूंचे वर्णन लेखकाने केले आहे. ते तुमच्या शब्दांत लिहा?
३. पोस्टमन पेक्षा कोणती सुविधा असती तर लेखकाला उशीर झाला नसता, असे तुम्हांला वाटते?
४. लेखकाने पत्नीच्या पत्राला बोलके पत्र का म्हटले आहे?

क.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण ३) ३ गुण

- १) सैनिक देशाचे रक्षण करतात, आता आपण कोरोना काळ अनुभवत आहोत. 'कोरोनायोद्धा' या विषयी माहिती लिहा? किंवा
- २) कोरोना योद्ध्याची मुलाखत घेण्यासाठी प्रश्न तयार करा?

चौथा आठवडा	06.01.07	७ आपले परमवीर	येथे क्लिक करा	१. परमवीर चक्राची माहिती घ्या टी वाचा व प्रेरणादायी शब्दांची चर्चा करा २. हा भारताचा सर्वोच्च लष्करी सन्मान आहे. ३. गटात चर्चा करा. परमवीर चक्राचे चित्र काढून रंगवा.
------------	----------	---------------	--------------------------------	--

७ आपले परमवीर एकूण गुण १५ (उजळणी)

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण १) ४ गुण

१. इंदुवज्र म्हणजे काय?
२. भारताचा सर्वोच्च सन्मान कोणता?
३. परमवीरचक्र कोणत्या धातूचे बनलेले असते ते लिहा.
४. ते सर्व खेळाडू आहेत. सर्वनाम ओळखून लिहा.

ब.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

१. 'फ्लाईंग ऑफिसर' या शब्दाची इंटरनेटवर माहिती मिळवून लिहा.
२. सावित्रीबाई खानोलकर यांच्याविषयी तुमच्या शब्दात माहिती लिहा?
३. परमवीर चक्र कोणाला दिले जाते?
४. फ्लाईंग ऑफिसर निर्मलजीत सिंग सेखा यांच्या पराक्रमा विषयी लिहा.

क.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण ३) ३ गुण

१. परमवीरचक्र धारकांची माहिती वाचून आपल्याला कोणती प्रेरणा मिळते?
२. लोकांच्या कल्याणासाठी तुम्ही कोणते कार्य कराल. दोन ओळी लिहा

पाचवा आठवडा	06.01.10	८. माय	येथेक्लिककरा	१. कविता वाचूया व कवितेतील कळलेला अर्थ पाच ओळीत लिहूया. २. कवितेतील आवडलेल्या ओळीविषयी चर्चा करूया. ३. शाळेतून सुट्टी झाल्यावर तुमची आई घरी काय करत असते? गटात चर्चा करा. ४. आई साठी तुम्हाला काय करावे वाटते मत व्यक्त करा.
----------------	----------	--------	------------------------------	---

८. माय

एकूण गुण १५

अ. खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ४ गुण

१. कवीची आई रानात कशासाठी जायची ?

२. कवीच्या वडीलांच्या कवीकडून काय अपेक्षा आहे?

३. दुधावरची साय कोणाला म्हटले आहे?

४. कवीची राणी म्हणजे कोण?

ब. खालीलप्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

१. भलतं सलतं सांगून त्याचे भरु नका कान भरून येत डोयात तिच्या तापी ॥ ४ पूर्णमाय ॥ - या काव्यपंक्तीचा तुम्हाला समजलेला अर्थ लिहा.

२. फनकाट्या, डोयात, टुमन, अनवानीया शब्दांचे अर्थ लिहा.

३. कवितेत आलेली बोलीभाषा कोणती ते सांगा व त्या भाषेविषयी माहिती लिहा.

४. योग्य सर्वनाम वापरून पुढील उतारा पूर्ण करा.

“हा कॅमेरा आहे .... इथं समोर उभारायचं अन् हे बटण दाबायचं, कीफोटो काढतो ....., ” रवी म्हणाला २- .

क. खालीलप्रश्न सोडवा . ३ गुण

कवितेतील आशयाचे आई, कवी, वडील अशा व्यक्तिरेखा घेऊन संवाद तयार करा.

माहे : ऑक्टोबर २०२१

विषय : मराठी

आठवडा	अध्ययननिष्पत्तीक्रमांक	पाठाचेनाव	अध्ययनस्रोत	विद्यार्थीकृती
पहिला व दुसरा आठवडा	०६.०१.११	९. वारली चित्रकला	येथेक्लिककरा	१. विभिन्न साहित्य प्रकारात लिहिलेल्या लेखन साहित्याचे आरोह अवरोहासह वाचन करा. २. या पाठातील चित्रे तुम्हाला काही आनंद देता का विचार करा. ३. आपल्याकडे कोणती चित्रकला प्रसिद्ध आहे शोध. ४. पाठात आलेले अनोळखी शब्द लिहून काढा व आंतरजालावरून अर्थ शोध.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे

५. वारली चित्रकलेचे एक चित्र काढा.

९. वारली चित्रकला एकूण गुण १५ (उजळणी)

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ४ गुण

१. आदिवासी कलेत कोणकोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो?
२. आदिम कलेची मूळ बीजे कोणत्या कलेत विकसित झालेली दिसतात?
३. वारली चित्रे काढताना कोणकोणत्या घटकांचा वापर केला जातो?
४. वारली चित्रकलेत कोणत्या भौमोत्तिक आकृत्यांचा वापर केला जातो.

ब.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

१. आदिवासी कला म्हणजे काय?
२. वारली कला आता वारली समाजाच्या बाहेर पडली आहे, असे का म्हटले आहे?
३. 'मोठा चेंडू' यातील विशेषण व विशेष्य कोणते?
४. 'अस्तंभात जी विशेषणे आहेत त्याच अर्थाची विशेषणे 'ब' स्तंभ आहेत. ते शोधून बाणाने जोडा.

(अ)

भारी

मौखिक

शतक

गट्टा .

(ब)

किमती

दाट

तोंडी

100

क.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण ३) ३ गुण

- वारली कलेत निसर्गाचे प्रतिबिंब दिसून येते, याविषयी तुमचे मत स्पष्ट करून लिहा.

तिसरा आठवडा	०६.०१.१४	१०. सुगंधी सृष्टी	येथेक्लिककरा	१. शाळेतील फुलझाडांना पाहूया व वर्णन लिहूया. २. एका सुगंधी फुलाच निरीक्षण करू ३. तुम्हाला कोणकोणती फुले आवडत नाहीत त्यांची नवे लिहूया ४. पाठाचे वाचन करा व त्यातील संदेश लिहून काढा
----------------	----------	-------------------	------------------------------	--

१०. सुगंधी सृष्टी एकूण गुण १५

अ.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ४ गुण

१. सुगंधी सृष्टी या पाठात कोणकोणत्या फुलांचा उल्लेख आला आहे?
२. मोगऱ्याच्या कळीला लेखकाने काय म्हटले आहे?
३. मोगरा आणि निशिंगंधा मधील कोणती समान बाब लेखकाने सांगितली आहे?
४. कोणत्या फुलाचा रुबाव औरच असतो?

ब.खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८ गुण

१. पारिजातकाच्या झाडाची वैशिष्ट्ये लिहा.
२. लेखकाने गुलाबाचे वर्णन कोणत्या शब्दांत केले आहे?

३.खालील विरामचिन्हांची नावे लिहून एक वाक्यतयार करा.?

? ! " " ; . - "

४. पुढील शब्द वापरून अर्थपूर्ण परिच्छेद लिहा?

फुले, कोरोना, पाऊस, नदी.

क.खालील प्रश्न सोडवा -

३ गुण

१) तुम्हाला आवडणा-यातीन फुलांची नावे लिहा?त्याचा उपयोग करून कोणते वस्तू, पदार्थ बनवाल ते लिहा.

चौथा आठवडा	06.01.15	11 माझ्या आज्यानं, पंज्यानं (कविता)	येथेक्लिककरा	१)शेती कामासाठी लागणाऱ्या साहित्याची यादी करतील व त्याचे उपयोग सांगतील २)कविता तालासुरात म्हणातील. ३)कौटुंबिक नातेसंबंधावर आधारित कविता मिळवून त्याचा संग्रह तयारकरतील.
-----------------------	----------	---	------------------------------	---

11 माझ्या आज्यानं, पंज्यानंएकूण गुण १५ (उजळणी)

अ.खालील प्रश्न सोडवा ४ गुण

१) शेवटचे अक्षर सारखे येणा-या कवितेतील चार शब्दांच्या जोड्या लिहा?

२. शेतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या दोन साधनांचा शोध घ्या.

३.शेताच्या कामाचा योग्य क्रम लिहा?

४.राज्या कुणाला म्हटले आहे?

ब.खालीलप्रश्नसोडवा (प्रत्येकी गुण २) ८गुण

१.कवीच्या आज्यानं पंज्यानं केलेली कामे सांगा?

२.कष्टकरीसाठी सोन्याचा दिवस कधी व कशामुळे दिसला?

३.माझ्या आज्यानं पंज्यानं रोज वळल्यात काण्या, तुझ्या दुभत्या म्हशीला रोज बांधया दावण्या.या काव्यपंक्तीचा अर्थ तुमच्या शब्दांत लिहा?

४) खालील वाक्यप्रचारांचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग करा?

१. राखण करणे. २. सोन्याचे दिवस येणे.

क.खालील प्रश्न सोडवा.

३ गुण.

तुमच्या गावातील शेतकऱ्याची तुम्हाला मुलाखत घ्यायची आहे ,त्यासाठी प्रश्न तयार करा.

पाचवा आठवडा	०६.०१.१५	१२. मला मोठ्ठ व्हायचंय!	येथेक्लिककरा	१.या पाठाचे वाचन करा. २. मुलांच्या इच्छेविषयी लिहा ३. पाठात आलेल्या अंतराळाविषयी माहिती लिहा ४. नाट्यछटेत किती पत्रांचा उल्लेख आला आहे. ५. नाट्यछटा तुमच्या आवाजात तयार करा.
------------------------	----------	----------------------------	------------------------------	--

१२. मला मोठ्ठ व्हायचंय!

एकूण गुण १५

अ) खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी १ गुण) ४ गुण

१. नाट्यछटेतील मुलांचे थोरांविषयी काय मत आहे?
२. कोणत्या गोष्टीसाठी नाट्यछटेतील मुलांची आई त्याच्या मागे लागली आहे?
३. तुम्हाला माहित असलेल्या एका शास्त्रज्ञाचे नाव लिहा.

४. खालील शब्दांचे वचन लिहा.

परमाणू

ब) खालील प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी २ गुण) ८ गुण

१. वैज्ञानिक शोध लावण्यासाठी मुलांनी कोणती तयारी केली?
२. कोरोना काळात कोणते शोध लावावे असे वाटते?
३. खालील वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
१) आकाशाला गवसणी घालणे २) टिप्पणे काढणे
४. तुम्हाला अंतराळात सोडले तर काय पाहाल?

क) खालील प्रश्न सोडवा -

३ गुण

१. तुमच्या मनात कोणत्या कल्पना येतात ते लिहा. त्या कल्पनांचे मार्ग कोणते आहेत, त्याविषयी दोन ओळीत माहिती लिहा.

प्रथम सत्र परीक्षा ऑक्टोबर २०२१

कक्षा – छठी

महीना – अगस्त २०२१

सप्ताह	अध्ययन निष्पत्ति	पाठ का नाम	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थी कृति
३	०६.१५.०१ ०६.१५.०२	* मेला	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें वीडिओ देखने के लिए ClickHere	<ul style="list-style-type: none"> ★ चित्र का निरीक्षण करेंगे । ★ चित्र में दिखाई देने वाले वस्तुओं के नाम बताएँगे और लिखेंगे । ★ चित्र देखकर छोटे संवाद तैयार करेंगे । ★ मेला इस विषय पर दस वाक्य बताएँगे ।
४	०६.१५.०१ ०६.१५.०३	१. सैर	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें वीडिओ देखने के लिए ClickHere	<ul style="list-style-type: none"> ★ चित्र का सूक्ष्म निरीक्षण करेंगे । ★ स्वयं की हुई यात्रा के अनुभव सुनाएँगे । ★ चित्र संबंधी पाँच वाक्य बनाएँगे । ★ आवागमन के साधनों की उपयोगिता और महत्त्व बताएँगे/ लिखेंगे ।

महीना – सितंबर २०२१

सप्ताह	अध्ययन निष्पत्ति	पाठ का नाम	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थी कृति
१	०६.१५.०२ ०६.१५.०७	२. बसंती हवा	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें वीडिओ देखने के लिए ClickHere	<ul style="list-style-type: none"> ★ कविता का हाव-भाव के साथ वाचन करेंगे । ★ विविध अनाजों की सूची बनाएँगे । ★ कविता का अनुलेखन करेंगे । ★ कविता के तुकांत शब्द ढूँढकर सुनाएँगे । ★ दर्पण में देखकर वर्णाक्षर पढ़ेंगे ।
२	०६.१५.०३ ०६.१५.०८	३. उपहार	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> ★ पाठ का मुखर वाचन करें । ★ बड़ों की सहायता से पाठ में दिए गए चित्रों के नाम लिखेंगे । ★ कहानी से क्या सीख मिलती है; बताएँगे ।

			वीडिओ देखने के लिए ClickHere	<ul style="list-style-type: none"> ★ पाँच समानार्थी शब्द लिखेंगे । ★ अपने पसंद के विषय पर एक आकर्षक विज्ञापन तैयार करेंगे ।
३	०६.१५.०२ ०६.१५.०३	४. जोकर	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें वीडिओ देखने के लिए ClickHere	<ul style="list-style-type: none"> ★ मुहावरों तथा कहावतों को पढ़ेंगे/समझेंगे । ★ मुहावरों तथा कहावतों का वाक्यों में प्रयोग करके लिखेंगे । ★ पाँच मुहावरे कहावतें ढूँढ़कर समझकर लिखेंगे । ★ विविध हाव-भाव वाले जोकर के चित्र बनाएँगे । ★ जोकर और अपने बीच का काल्पनिक संवाद लिखेंगे ।
४	०६.१५.०१ ०६.१५.०२	५. (अ) आओ, आयु बताना सीखो	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> ★ पाठ को समझकर मौन वाचन करेंगे । ★ पाठ में दी गई सूचनानुसार स्वयं की आयु निकालेंगे । ★ घर के अन्य सदस्यों को पहेलियाँ बूझने के लिए कहेंगे । ★ विविध पहेलियों का संग्रह करके लिखेंगे ।
		(आ) महाराष्ट्र की बेटी		<ul style="list-style-type: none"> * चित्र का निरीक्षण करके अंतर ढूँढ़ेंगे। * भारत के विभिन्न राज्यों के पहनाओं तथा आभूषणों की जानकारी खोजेंगे / प्राप्त करेंगे । * व्यक्तियों में पाई जाने वाली समानता और विविधता की सूची बनाएँगे । * साप्ताहिक, मासिक पत्रिका में प्रकाशित चित्रों का संग्रह करेंगे ।

महीना – अक्टूबर २०२१

सप्ताह	अध्ययन निष्पत्ति	पाठ का नाम	अध्ययन स्रोत	विद्यार्थी कृति
१	०६.१५.०२ ०६.१५.०८	६. मेरा अहोभाग्य	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> ★ पाठ का मुखर वाचन करें। ★ बड़ों की सहायता से पाठ में दिए गए चित्रों को समझेंगे। ★ गुरुदेव रवींद्रनाथ ठाकुर जी की रचनाओं के नाम बताएँगे। ★ पाँच सर्वनाम शब्द लिखेंगे। ★ 'शांति निकेतन' के बारे में जानकारी संग्रह करेंगे।
२	०६.१५.०७ ०६.१५.०९	७. नदी कंधे पर	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> ★ कविता का हाव-भाव के साथ वाचन करेंगे। ★ नदी से संबंधित शब्दों की सूची बनाएँगे। ★ कविता का अनुलेखन करेंगे। ★ कविता के तुकांत शब्द ढूँढकर सुनाएँगे। ★ नदी का महत्त्व अपने शब्दों में लिखेंगे।
३	०६.१५.०१ ०६.१५.०२	८. जन्मदिन	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> * विद्यार्थी कहानी का मुखर वाचन करेंगे। * घर परिवार के सदस्यों के साथ अपने शब्दों में कहानी सुनाएँगे। * नैतिक मूल्यों की कहानियों का संग्रह करेंगे। * नाट्यीकरण द्वारा कहानी प्रस्तुत करेंगे। * 'पानी की बचत' इस विषय पर अपने शब्दों में कहानी लिखेंगे।
४	०६.१५.०२ ०६.१५.०४	९. सोई मेरी छौना रे !	मूल्यमापन के लिए यहाँ क्लिक करें	<ul style="list-style-type: none"> * कविता का गायन उचित हाव-भाव के साथ करेंगे। * विद्यार्थी कविता में आए नये शब्दों का संग्रह करेंगे। * आपको लोरी पसंद है क्या ? क्यों ? लिखेंगे। * अपनी पसंद की एक लोरी सुनाएँगे। * माँ के गुणों का वर्णन अपने शब्दों में लिखेंगे।

धन्यवाद !

इयत्ता : 6 वी माहे : ऑगस्ट २०२१

कालावधी	पाठाचे नाव	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
Week 3	<u>Unit one</u> <u>Revision</u> Songs of Happiness	06.17.13 Reads aloud poems and songs for enjoyment.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	Download the DIKSHA App Use text book (Hard Copy or Soft Copy) Use DIKSHA App & Scan QR Code given on page no. 1 or click on given link. Sing the first song again using other actions like 'Sing a song', 'Dance around', 'Nod your head', etc. in place of ' Clap your hands
Week 4	Fun and Games with Tara and Friends.	06.17.03 Understands English spoken in the surroundings.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.6 Discuss the questions and try to answer them in English .Write the small and capital letters in proper proportion. practice the conversation.
इयत्ता : 6 वी माहे : सप्टेंबर २०२१				
Week 1	The Wild Boar and the Fox	06.17.10 Narrates a known story.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No. 9 Listen the story carefully.
Week 2	A Letter from Hingoli	06.17.09 Describes people, places, processes etc.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No. 6 writing letters to different people. with appropriate expressions.

Week 3	Nu-jo's Project	06.17.36 Identifies basic types of sentences (statements, exclamation, questions and commands/or der).	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	OR Code on Page No. 16 Find an example of each type of sentence from Nu-jo's story. Look at the picture and describe the parts of the plant with the help of the labels.
Week 4	Grandpa Tells a Story	06.17.08 Asks polite questions to seek information.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.19 Form group of 4 or 5. One person tells/reads aloud a story or a poem or a passage. Others interrupt him/her politely, using any suitable expression from the box. The person speaking/reading should answer or explain without getting angry. If the person gets angry, someone else takes up the reading.
इयत्ता : 6 वी माहे : ऑक्टोबर २०२१				
Week 1	Are you a DIY Kid?	06.17.11 Develops presentation skills through live demonstration, elocution competitions, interviews, plays etc.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No. 27 Write a short report about yourself Things I can do (at least 5). Things I am learning to do (at least 3). Things I want to learn from my mother / father (at least 3). Things I am going to learn in the vacation. Things I love to do. Things I don't like to do but do them anyway.

Test: One

Q.1 Prepare the following lists.

1. Things and people in the classroom. (at least 10 items)

-----2. Things you may see in the kitchen.
(at least 10 items)

Q.2 Listen carefully and answer the questions orally using only one word or phrase.

1. One day a wild boar was sharpening his tusks against the bark of a tree. What was the boar doing ? .....

2. He was doing it carefully. How was he doing it? .....

3. There lived a fox in the same forest. Who lived in the same forest?
.....

Q. 3 Read the lesson 'A letter from Hingoli' and answer the following questions.

1. Where does Raman live?

---

2. Where does Sanjumama live?

---

3. Name the river in Sagroli.

---

4. Who has a library?

---

5. If Raman made a list of his relatives at Sagroli, what names would he write?

Q.4 Write ordinal numbers.

1. One: .....

2. Six: .....

3. Twelve: .....

4. Twenty: .....

5. Fifteen: .....

Q.5 Write about yourself using the following points:

1. Things I can do (at least 3)

---

2. Things I am learning to do (at least 3)

---

3. Things I love to do (at least 3)

इयत्ता : 6 वी माहे : ऑक्टोबर २०२१

Week 2	Minnie and Winnie (A Lullaby)	06.17.05 Recites and shares familiar songs, poems effectively.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No. 29 Find the rhyming words translate the phrases
Week 3	The Lion, the Man and the Statue	06.17.01 Understands and enjoys simple songs, poems, skits, plays,	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.31 Read the story aloud along with the teacher. Read the text and write what the speakers will say

		stories etc.		
Week 4	An Invisible Bench	06.17.14 Reads children's literature with pleasure	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.33 Use the ideas to answer the question 'What are you doing ?' and enact your answers.
इयत्ता : 6 वी माहे : नोव्हेंबर २०२१				
Week 1	The Mouse Merchant	06.17.06 Participates in activities in English like role play and dramatization .	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.39 Present the story of Somadatta in the form of a flowchart that shows his progress. (Use 5-8 steps.) <i>(This content is for self-study.)</i>
Week 1	The Man who Thinks he can...	06.17.12 Reads aloud using proper pause, pace and volume.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.43 Discuss with examples how your 'state of mind' can help you to do something - how it helps you to try harder and better. USING 'APOSTROPHE'
Week 2	How Glass is Made	06.17.17 Reads in order to obtain information.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.46 Find out how paper and plastic are recycled. VERBS. <i>(This content is for self-study.)</i>

Week 2	Ad'wise' Customers	06.17.02 Listens attentively to English programmes like news, interviews etc.	See My English Book Six on DIKSHA at Click here	QR Code on Page No.53 Present the information in the box 'My Teacher says'. Translate the box 'My Teacher says' into your mother tongue. Enact the advertisement. <i>(This content is for self-study.)</i>
Week 2	Revision			

Test: Two

Std. 6th

Unit: Two

Q.1 Find rhyming words from the poem 'Minnie and Winnie'.

1. shell:..... 2. Without: ..... 3. Soon: .....

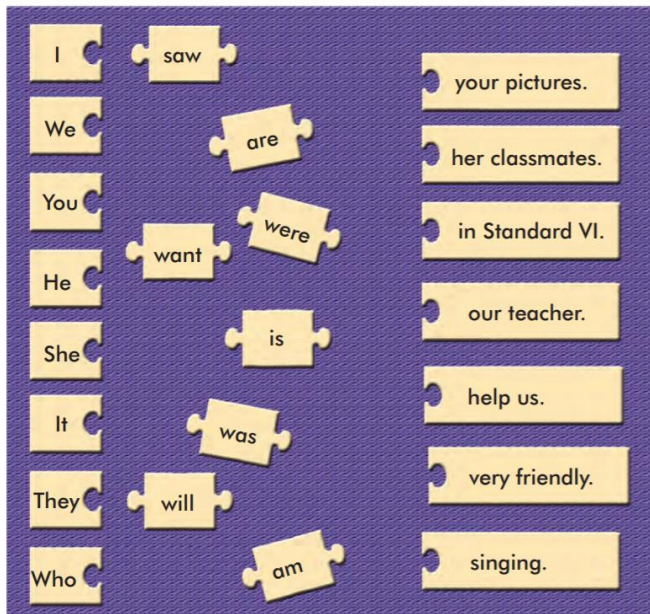
Q.2 Read the lesson 'The lion, the man and the statue' and answer the following questions.

1. What was the lion proud of? _____

2. What was the man proud of? _____

3. What did the man show to the lion? _____

Q.3 Join the pieces to make at least 10 meaningful sentences. Remember to use a question mark if you begin your sentence with 'who'.

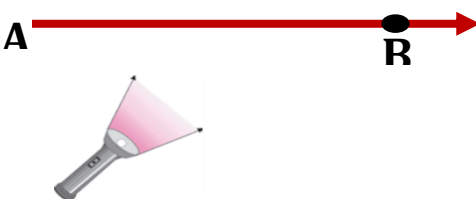

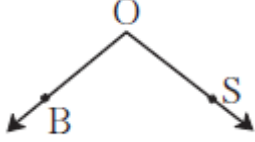

Q.4 Read the poem ‘the man who thinks he can...’ and answer the following questions orally.

1. When are you beaten?
2. When are you afraid of doing something?
3. When will you not win?
4. When are you lost?
5. Where does success begin?

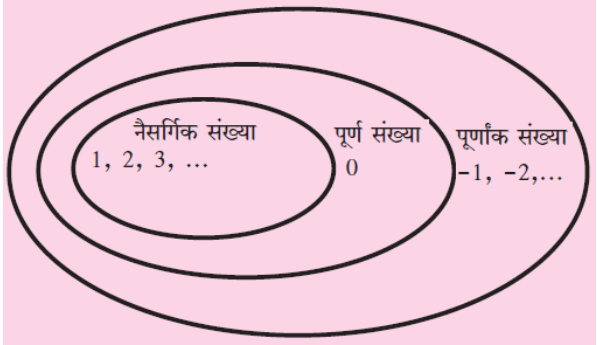
आ ठव डा	अध्ययननिष् पत्ती	पाठाचेनाव	अध्ययन अध्यापन स्त्रोत	विद्यार्थी कृती
३	06.71.08 [रेषा, रेषाखंड, कोन, त्रिकोण, चौकोन, वर्तुळइ. भौमितिक आकाराचे वर्णन भोवतालच्या आडळणाच्या उदाहरणांच्या सहाय्याने करतात.]	1.भूमितीतील मूलभूत संबोध	इयत्ता 6 वी विषय गणित पाठ्यपुस्तक ई- बालभारती लिंक येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	पुस्तकातील QR code च्या मदतीने,दीक्षाअॅपच्या सहाय्याने रेषा, रेषाखंड, कोन, त्रिकोण, चौकोन, वर्तुळइ. भौमितिक आकार समजून घ्या. <ul style="list-style-type: none"> डॉट पेपरचा वापर करून बिंदू,रेषा, रेषाखंड, कोन, त्रिकोण, चौकोन, इ.च्या रेखाटण्याचा सराव करा. Geogebra सॉफ्टवेअरच्या tools चा वापर करून वेगवेगळे बिंदू, रेषा, किरण काढा, कधीही न संपणाऱ्या रेषेचा अनुभव घ्या. रेषा, रेषाखंड, मुक्त व बंधिस्त आकृती, कोन, त्रिकोण, चौकोन, वर्तुळ हे भौमितिक आकार घरात व परिसरात कोठे असतात ते आठवून यादी करा व याविषयी पालकांसोबत त्यांचे गुणधर्म, फरक याविषयी चर्चा करा. मोजपट्टीच्या सहाय्याने विविध लांबीचे रेषाखंड काढा व त्यांच्या अंत्यबिंदुला नावे देण्याचा सराव करा.
३२	06.71.14 [किरण, प्रतल, समांतर रेषा या मूलभूत संबंधाचे वर्णन करतात.]	1.भूमितीतील मूलभूत संबोध	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> किरण- सर्वप्रथम या चित्राचे निरीक्षण करावत्यावरूनखालीलप्रश्नलक्षात घ्या. (1) चित्रकशाचेआहे? (2) बॅटरीच्या दोन्ही बाजूने प्रकाश मिळतो का? याचाच अर्थ एका बाजूने प्रकाश येणे सुरु होते व दुस-या बाजूला तो दूरपर्यंत जातो. <p>अशाप्रकारे एका बाजूने सुरुवात असणाऱ्या परंतु दुसऱ्या बाजूनेदूरपर्यंतवाढू शकणाऱ्या सरळरेषेतील आकारास आपण किरण असे म्हणतो. खालील किरणाची पहा. खालीलप्रमाणे Geogebra सॉफ्टवेअरच्या tools चा वापर करून वेगवेगळे किरण,समांतररेषा काढा. प्रतलाचा अनुभव घ्या. किरण, प्रतल, समांतर रेषा हे भौमितिक संबोध(किंवा यासदृश्य वस्तू / बाबी) आपल्या दैनंदिन जीवनात कोठे कोठे व कोणकोणत्या वस्तूत पहावयास मिळतात हे समजून घ्या आणि त्यांची नावे व वर्णने लिहा.</p>
	06.71.15 [एकरेषीयबिंदूओळखतात.]	1.भूमितीतील मूलभूतसंबोध	येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> पुस्तकातील QR code च्या मदतीने दीक्षा अॅपच्या सहाय्याने एकरेषीय बिंदू हा मूलभूत भौमितिक संबोध समजून घ्या. डॉट पेपरचा वापर करून एकरेषीय बिंदू दाखवण्याचा / ओळखण्याचा सराव करा.

				एकरेषीय बिंदू हा भौमितिक संबोध(किंवा यासदृश्य वस्तू / बाबी) आपल्या दैनंदिन जीवनात कोठे कोठे व कोणकोणत्या वस्तूत पहावयास मिळतात हे समजून घ्या आणि त्यांची नावे वर्णने लिहा. उदा. आकाशातील चांदण्या / रांगोळीचे ठिपके इ.
४(3 दिवस)	06.71.16 [एकसंपात बिंदू ओळखतात.]	1.भूमितीतील मूलभूत संबोध	येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> दीक्षा अॅपच्या सहायने एकसंपात बिंदू हा मूलभूत भौमितिक संबोध समजून घ्या. डॉट पेपरचा वापर करून एकसंपात बिंदू निश्चित करा व एक संपात रेषा काढा/ सराव करा. <p>एकसंपात बिंदू हा भौमितिक संबोध(किंवा या सदृश्य वस्तू / बाबी) आपल्या दैनंदिनजीवनात कोठे कोठे व कोणकोणत्या वस्तूत पहावयास मिळतात हे समजून घ्या आणि त्यांची नावे वर्णने लिहा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सरावसंच क्र.१ सोडवा.</p>
4 था	06.71.09 [प्रात्यक्षिकाद्वारे कोनाचीसमजदृशवतात.] 06.71.10 [भोवतालचेकोन ओळखतात, मापानुसारकोणाचेवर्गीकरणकरतात 45° – 90° – 180° असेकोनसंदर्भास ाठीघेऊनकोणाच्यामापाचेअंदाज करतात.]	2.कोन	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	<ul style="list-style-type: none"> आपल्या अवतीभवती असलेले [वेगवेगळ्या वस्तूमधील / घड्याळाच्या दोन काट्या मधील कोन दाखवा. दोरा / सुतळी, टाचणी/ खिळा/खुंटीइ. [अथवा पेन्सिल/ टिपरे/ रंगकांड्या इ.] च्या सहायने लहान, मोठे, मध्यम आकाराचे व वेगवेगळ्या दिशेने कोन तयार करा, आणि अंदाजाने ते कोन लघुकोन/ काटकोन/ विशालकोन / शून्यकोन / सरळकोन / प्रविशालकोन/ पूर्ण कोन तोंडी सांगा. सुचवलेल्या प्रकारचा कोन अंदाजाने बनवून दाखवा. कागदाला घड्या घालून वेगवेगळे कोन तयार करा. दरवाजा ,कात्री ,कंपासवविभाजकयांच्यामध्येहोणाऱ्याविविधकोनाचे निरीक्षणकरावमापांचीतुलनाकरा. पुस्तक,घर -विविधकोपरे,घड्याळाचे दोन काट्यातील कोन यांचे निरीक्षण करून अंदाजे तुमच्या वहीत नोंदवा. <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र. 2 सोडवा.</p>
चाचणी क्र. 01		<p>प्र. 1 . किरण AB काढा व नाव द्या.</p> <p>प्र. 2 . खालीलपैकी समांतर रेषांना वर्तुळ करा.</p> <p>प्र. 3 . एका रेषाखंडावर किती बिंदू असतात ?</p> <p>प्र. 4. घड्याळाचा तासकाटा व मिनिट काटा यांच्यामध्ये पुढे दिलेल्या स्थिती येण्यासाठी किती वाजलेले असावे अशा दोन – दोन वेळा लिहा.</p> <p>a) काटकोन = 1)..... 2).....</p> <p>b) लघुकोन = 1)..... 2).....</p> <p>c) विशालकोन = 1)..... 2).....</p> <p>प्र. 5. कोनाची मापे दिली आहेत, त्यावरून त्या कोनाचा प्रकार लिहा.</p> <p>a) 0° = ...</p> <p>b) 180° = ...</p> <p>c) 240° = ...</p> <p>d) 360° = ...</p>		

	<p>प्र. 6. दिलेल्या कोनाचा शिरोबिंदू व बाजू लिहा.</p>
--	---

इयत्ता : 6 वी

गणित माहे : सप्टेंबर २०२१

आ ठव डा	अध्ययन निष्पत्ती	पाठाचे नाव	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
1 ल ा	06.71.17 [दिलेल्या कोनाचा दुभाजक काढतात.]	2.कोन	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	<p>कागदाला घड्या घालून वेगवेगळे कोन तयार करा व त्याच कोनाची घडी घालून दुभाजक काढा. दोरा / सुतळी, टाचणी/ खिळा/खुंटीइ. [अथवा पेन्सिल/ टिपरे/ रंगकांड्या इ.] च्या सहायने कोन व कोन दुभाजक बनवून दाखवा.</p> <p>कंपासच्या सहायने कोन व कोन दुभाजक बनवून दाखवा.</p>
2 रा	06.71.17 [दिलेल्या कोनाचा दुभाजक काढतात.]	2.कोन	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	<p>मागील आठवड्यातील कोनदुभाजक या भौमितिक रचनेचा सराव करा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.3 सोडवा.</p>
3 रा	06.71.02 [पूर्णांकांची बेरीज व वजाबाकाची उदाहरणे सोडवतात.]	3. पूर्णांकसंख्या (धनसंख्या , शून्य व ऋणसंख्या मिळून संख्यांचा जो समूह तयार होतो, त्याला पूर्णांक संख्या समूह म्हणतात.)	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	<p>नैसर्गिकसंख्या ,पूर्ण संख्या व पूर्णांक संख्या यांची गरज कशी निर्माण झाली ते पाठ्यपुस्तकातील चर्चा व व्हिडीओच्या सहाय्याने अभ्यासा व दैनंदिन जीवनात आपण या संख्या कोठे वापरतो त्यांची यादी करा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.4 सोडवा.</p> <p>पुस्तकातील QR code च्या मदतीने धन पूर्णांक व ऋणपूर्णांक व शून्य मिळून पूर्णांक संख्या तयार होतात हे समजून घ्या.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातून संख्या रेषेच्या मदतीने विरुद्ध संख्या समजून घ्या.</p>

				<p>पूर्णांकसंख्यांच्या लहान मोठेपणा चे खेळ खेळा.</p> <p>सराव संच क्र. 5 व ६ सोडवा.</p>
4 थ ा	06.71.02 [पूर्णांकांची बेरीज व वजाबाकीची उदाहरणे सोडवतात.]	3. पूर्णांक संख्या	<p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातून (संख्यारेषेच्या मदतीने) आणि दीक्षा ऑप च्या सहाय्याने पूर्णांकसंख्यांची बेरीज व वजाबाकी समजून घ्या.</p> <p>संख्यारेषेच्या मदतीने पूर्णांकांची बेरीज व वजाबाकी.</p> <p>1) घरात जमिनी वर एक संख्या रेषा काढा. संख्यारेषेवर उजव्या बाजूला धनसंख्या तर डाव्या बाजूला ऋणसंख्या दाखवा.</p> <p>2) पूर्णांकांची बेरीज -</p> <p>उदा. $(3) + (-4) = (-1)$</p> <p>संख्यारेषेवर “0” वर उभे राहा, 3 ही धन संख्या असल्याने उजव्या बाजूला 3 पाऊले जाऊन धन 3 वर उभे राहा. आता 3 मध्ये ऋण 4 मिळवायचे आहेत म्हणून डाव्या बाजूला चार पाऊले गेल्यावर तुम्ही ऋण १ वर पोहचाल</p> <p>अशाप्रकारे विविध उदाहरणे घेऊन बेरजेचा सराव करा.</p> <p>3) पूर्णांकांची वजाबाकी -</p> <p>उदा. $(9) - (-4) = 9 + 4 = 13$</p> <p>आरंभ बिंदूवर उभे राहून उजवीकडे 9 पाऊले जा. आता वजा (-4) करायचे आहेत.</p> <p>आपल्याला माहित आहे, एखाद्या संख्येतून दुसरी संख्या वजा करणे म्हणजे दुसऱ्या संख्येची विरुद्ध संख्या मिळविणे. म्हणून आपल्याला ऋण 4 ची विरुद्ध संख्या धन 4 म्हणजेच अजून उजवीकडे चार पाऊले जा तुम्ही 13 वर पोहचलेले असाल. याप्रमाणे विविध उदाहरणे घेऊन संख्या रेषेवर सराव करा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र. ७ व ८ सोडवा.</p>
चाचणी क्र. 2	<p>प्र. 1. 110^0 मापाचा कोन काढा व त्याचा कोनदुभाजक काढा.</p> <p>प्र. 2. एक त्रिकोण काढा व त्याच्या तिन्ही कोनांचे दुभाजक काढा.</p> <p>प्र. 3. संख्यारेषा काढून त्यावर धन व ऋण संख्या दाखवा.</p> <p>प्र. 4. दैनंदिन जीवनात ऋण संख्यांचा उपयोग / वापर कोठे करता / केलेला पाहिला आहे असे दोन प्रसंग नोंदवा.</p> <p>प्र. 5. -7, 0, $+1$, या तीन संख्यांपैकी सर्वात लहान संख्या ओळखून लिहा. ....</p> <p>प्र. 6. 47 ची विरुद्ध संख्या लिहा. ....</p> <p>प्र. 7. बेरीज करा.</p> <p>A) $-6 + 3 = \dots\dots\dots$ B) $-5 + -4 = \dots\dots\dots$</p> <p>प्र. 8. वजाबाकी करा.</p> <p>A) $(7) - (-2) = \dots\dots\dots$ B) $(-5) - (-4) = \dots\dots\dots$</p>			

इयत्ता : 6 वी

गणित

माहे : ऑक्टोबर २०२१

आ ठव डा	अध्ययन निष्पत्ती	पाठाचे नाव	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
1 ल ा	<p>06.71.03 [दैनंदिन जीवनातील पैसे, लांबी, तापमान इत्यादीचा अंतर्भाव असलेल्या परिस्थितीत व्यवहारी अपूर्णांक व दशांश अपूर्णांक वापरतात, उदा. साडेसात मीटर कापड, दोन ठिकाणातील अंतर 112.5 किमी इत्यादी.]</p> <p>06.71.18 [अपूर्णांकाचा गुणाकार व भागाकार करतात.]</p>	4. अपूर्णांकावरील क्रिया	<p>इयत्ता 6 वी विषय गणित पाठ्यपुस्तक ई-बालभारती लिंक</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातून व दीक्षा ऑपच्या सहायने भागाकार (भाग / हिस्से/ वाटणी) व अपूर्णांक संबंध समजून घ्या.</p> <p>पुस्तकातील QR code मदतीने दीक्षाऑप च्या सहायने पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाचे अंशाधिक अपूर्णांकात रुपांतर आणि अंशाधिक अपूर्णांकाचे पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकात रुपांतर समजून घ्या.</p> <p>पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑपच्या सहायने पूर्णांक युक्त अपूर्णांकाची बेरीज व वजाबाकी समजून घ्या. आणि उदाहरणे घेऊन त्यांचा सराव करा.</p> <p>पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑपच्या सहाय्याने पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाची बेरीज व वजाबाकी मिश्र शाब्दिक उदाहरणे सोडवा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.९ व १० सोडवा.</p> <p>पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑप च्या सहायने संख्या रेषेवर अपूर्णांक दाखवा . स्वतः संख्यारेषा आखून घ्या व अपूर्णांकांचा सराव करा.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.11 सोडवा.</p> <p>पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक आणि अंशाधिक अपूर्णांक यांचे परस्परात रुपांतर करण्याचा सराव करा व अपूर्णांकाची बेरीज ,वजाबाकी ,गुणाकार , भागाकार या क्रिया मिश्र पद्धतीने करा.</p> <p>पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑपच्या सहायने पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाचा गुणाकार समजून घ्या.</p> <p>पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑपच्या सहाय्याने पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाचा भागाकार समजून घ्या.</p> <p>पाठ्यपुस्तकातील सराव संचक्र.12 व 3 सोडवा.</p>

2 रा	06.71.04 [दैनंदिन जीवनात अपूर्णाकाचा संबंध येणाऱ्या परिस्थितीत सध्या आणि दशांश अपूर्णाक वापर करतात .]	4. अपूर्णाकावरील क्रिया	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण अपूर्णाकांचा वापर कोणकोणत्या वेळी करतो त्या प्रसंगांची व त्या शब्दांची यादी करा . दशांश अपूर्णाकांचा वापर कसा व कोठे कोठे केला जातो त्या प्रसंगांची व त्या शब्दांची यादी करा .		
3 रा	06.71.03 [दैनंदिन जीवनातील पैसे, लांबी, तापमान इत्यादीचा अंतर्भाव असलेल्या परिस्थितीत व्यवहारी अपूर्णाक व दशांश अपूर्णाक वापरतात, उदा. साडेसात मीटर कापड, दोन ठिकाणातील अंतर 112.5 किमी इत्यादी.]	5. दशांश अपूर्णाक	इयत्ता 6 वी विषय गणित पाठ्यपुस्तक ई-बालभारती लिंक येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	पुस्तकाच्या मदतीनेव दीक्षा ऑप च्या सहायने साधा , व्यवहारी अपूर्णाक व दशांश अपूर्णाकसमजून घ्या. पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षाऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाची बेरीज व वजाबाकी समजून घ्या. पुस्तकाच्या मदतीनेव दीक्षा ऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाची एककांवरील उदाहरणे सोडवा. पुस्तकाच्या मदतीनेव विद्यार्थी दीक्षा ऑप च्या सहायने संख्या रेषेवर दशांश अपूर्णाक दाखवा . पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.14 सोडवा.		
4 थ ा	06.71.04 [दैनंदिन जीवनातअपूर्णा काचा संबंध येणाऱ्या परिस्थितीत सध्या आणि दशांश अपूर्णाक वापर करतात .]	5. दशांश अपूर्णाक	येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	पुस्तकाच्या मदतीनेव दीक्षाऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाचे नियम समजून घ्या. पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाचे व्यवहारी अपूर्णाकात रूपांतरण समजून घ्या. पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.15 सोडवा. पुस्तकाच्या मदतीनेव दीक्षा ऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाचा गुणाकार समजून घ्या. <div><div>रीत I $62.32 \times 2.5 = ?$$62.32 \times 2.5 = \frac{6232}{100} \times \frac{25}{10}$$= \frac{155800}{1000}$$= 155.800$</div><div>रीत II <table><tr><td>$\begin{array}{r} 6232 \\ \times 25 \\ \hline 155800 \end{array}$</td><td>$\begin{array}{r} 62.32 \\ \times 2.5 \\ \hline 155.800 \end{array}$</td></tr></table><ul style="list-style-type: none"> • आधी दशांशचिन्हाचा विचार न करता गुणाकार केला. • नंतर गुणाकारातील एकक स्थानापसून सुरुवात करून गुण्य व गुणकातील एकूण दशांशस्थळे मोजून डावीकडे दशांशचिन्ह दिले. </div><div>सीमाला 155.80 रुपये द्यावे लागतील.</div></div>	$\begin{array}{r} 6232 \\ \times 25 \\ \hline 155800 \end{array}$	$\begin{array}{r} 62.32 \\ \times 2.5 \\ \hline 155.800 \end{array}$
$\begin{array}{r} 6232 \\ \times 25 \\ \hline 155800 \end{array}$	$\begin{array}{r} 62.32 \\ \times 2.5 \\ \hline 155.800 \end{array}$					

				पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र.16 सोडवा. पुस्तकाच्या मदतीने व दीक्षा ऑप च्या सहायने दशांश अपूर्णाकाचा भागाकार समजून घ्या. पाठ्यपुस्तकातील सराव संच क्र. 17 सोडवा.																				
चाचणी क्र. 3	<p>प्र. 1. दिलेल्या अंशाधिक अपूर्णाकाचे पूर्णांक युक्त अपूर्णाकात रूपांतर करा. अ) $\frac{17}{5} =$ ब) $\frac{7}{6} =$</p> <p>प्र. 2. अंशाधिक अपूर्णाकात रूपांतर करा. अ) $7\frac{2}{3} =$ ब) $2\frac{5}{7} =$</p> <p>प्र. 3. ज्योतीकडे 12 केळी आहेत ती तिने आपल्या 8 मित्रांना सारखी वाटली तर प्रत्येकाला किती केळी मिळाली ते साध्या अपूर्णाकात दाखवा.</p> <p>प्र. 4. सोडवा. अ) $2\frac{2}{3} + 4\frac{2}{5} =$ ब) $7\frac{4}{5} - 5\frac{1}{4} =$</p> <p>प्र. 5. संख्यारेषा काढून तिच्यावर $3\frac{1}{5}$ हा अपूर्णांक दाखवा.</p> <p>प्र. 6 . सोडवा. अ) $\frac{2}{3} \times \frac{7}{5} =$ ब) $\frac{4}{5} \div \frac{1}{4} =$</p> <p>प्र. 7. 21.51 या संख्येतील प्रत्येक अंकाची स्थानिक किंमत लिहा.</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>स्थान</th><th>दशक</th><th>एकक</th><th>दशांश</th><th>शतांश</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td><td>10</td><td>1</td><td>$\frac{1}{10}$</td><td>$\frac{1}{100}$</td></tr> <tr> <td>अंक</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>स्थानिक किंमत</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>				स्थान	दशक	एकक	दशांश	शतांश		10	1	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{100}$	अंक					स्थानिक किंमत				
स्थान	दशक	एकक	दशांश	शतांश																				
	10	1	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{100}$																				
अंक																								
स्थानिक किंमत																								

विषय – सामान्य विज्ञान

महिना	आठवडा	पाठाचे नाव	उपघटक	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
जून	1 जुलै ते 15 जुलै	कृतिपत्रिका क्रमांक 1 ते 8 चाचणी 1				
जुलै	16 जुलै ते 30 जुलै	कृतिपत्रिका क्रमांक 9 ते 16 चाचणी 2				
	31 जुलै ते 14 ऑगस्ट	कृतिपत्रिका क्रमांक 17 ते 25 चाचणी 3 (संपूर्ण सेतू अभ्यासक्रमावर आधारित)				
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	नैसर्गिक संसाधने	06.72.01	येथे क्लिक करा	1.नैसर्गिक संसाधनातील विविध घटकांचा वापर आपण आपल्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी कसा करतो हे अभ्यासा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	पाणी	06.72.11	येथे क्लिक करा	1.दररोजच्या पाण्याच्या वापराची कारणे व त्यांचा वापर (लीटरमध्ये) यांचा रकाना तयार करा. 2.पालकांच्या मदतीने पृथ्वीवरील पाण्याचे वितरण दाखविणारा आकृतिबंध काढा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	पृथ्वीवरील उपलब्ध पाणी	06.72.11	येथे क्लिक करा	1.पाण्याचा काटकसरीने वापर करण्यासाठी कोणकोणत्या उपाययोजना करता येतील? ते लिहा. 2.मानव सोडून कोणकोणते जीव पाण्याचा वापर करतात? ते लिहा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	जमीन	06.72.01, 06.72.15	येथे क्लिक करा	1.आंतरजाल (internet) च्या मदतीने जमिनीच्या थरांची माहिती संकलित करा. 2.पालकांच्या मदतीने पाठ्यपुस्तक पान नं. 6 वरील (1.7) कृती करून पहा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	मृदा तयार होण्याची क्रिया	06.72.01, 06.72.15	येथे क्लिक करा	1.आंतरजाल (internet) च्या मदतीने मृदा निर्मिती कशी होते हे अभ्यासा. 2.पालकांच्या मदतीने पाठ्यपुस्तक पान नं. 7 वरील करून पहा ही कृती करा.

ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	स्पष्टीकरण	06.72.12	येथे क्लिक करा	कुथित मृदा कशी तयार होते हे अभ्यासा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	हवा	06.72.06	येथे क्लिक करा	1. हवेतील विविध घटकांचे प्रमाण दाखविणारी आकृती काढा. 2. पृथ्वीवर हवा नसती तर काय झाले असते? ते लिहा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	हवेतील वायूंचे काही उपयोग	06.72.06	येथे क्लिक करा	1. हवेतील वायूंचे उपयोग यांची यादी तयार करा. 2. वायू प्रदूषणाच्या विविध कारणांची यादी करा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	आकाशातून पाऊस कसा पडतो	06.72.08	येथे क्लिक करा	1. जलचक्र आकृती काढा. 2. समुद्र, महासागराचे पाणी खारट असूनसुद्धा उपयुक्त कसे आहे? ते लिहा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	ओझोनचा थर- संरक्षक कवच	06.72.11	येथे क्लिक करा	'ओझोन संरक्षक दिन' याबद्दल माहिती लिहा.
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	घटक चाचणी	<p>प्रश्न.1. मी कोणता वायू ते ओळखा. अ. विजेच्या बल्ब मध्ये माझा वापर होतो. ब. सजीवांना श्वसनासाठी व ज्वलनासाठी उपयोगी पडतो. क. फ्लुरोसेंट पाईपमध्ये वापरला जातो.</p> <p>प्रश्न 2. खाली काही पाण्याच्या वापराची कारणे दिलेली आहेत. त्या कारणासाठी तुम्ही किती लिटर पाण्याचा वापर करता ते लिहा. अ. दात घासणे ब. पिण्यासाठी क. अंघोळीसाठी</p> <p>प्रश्न.3. तुमच्या गावात किंवा परिसरात पाण्याचा कुठल्या नैसर्गिक स्रोतांचा वापर केला जातो ?</p> <p>प्रश्न.4. समुद्र किंवा महासागर यातील पाणी खारट असूनसुद्धा ते सजीवासाठी उपयुक्त कसे आहे?</p> <p>प्रश्न.5. कुथित मृदा (ह्युमस) कशी तयार होते ? तिचा उपयोग लिहा.</p> <p>प्रश्न.6. प्रत्येकी दोन नावे लिहा. अ. मृदेतील जैविक घटक ब. मृदेतील अजैविक घटक</p> <p>प्रश्न 7. सांगा पाहू ! मी सजीवांना कशी मदत करतो? अ. ओझोन थर ब. मृदेतील सूक्ष्मजीव क. नैसर्गिक संसाधने</p>		
ऑगस्ट	3	1. नैसर्गिक संसाधने - हवा, पाणी आणि जमीन	स्वाध्याय 1	येथे क्लिक करा		

ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	सजीव सृष्टी - सजीवांची लक्षणे	06.72.02	येथे क्लिक करा	1. कोणकोणत्या वैशिष्ट्यांच्या आधारे आपण सजीव ओळखतो हे अभ्यासा. 2. पाठ्यपुस्तक पान नं. 9 वरील (2.1) चित्रातील विविध घटकांची यादी करून ते सजीव आहेत की निर्जीव ते ठरवा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	सजीवांची लक्षणे	06.72.02	येथे क्लिक करा	सजीव व निर्जीव फरक स्पष्ट करा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	वाढ, वाढीसाठी अन्नाची आवश्यकता	06.72.02	येथे क्लिक करा	कुंडीमध्ये लावलेल्या रोपट्याच्या वाढीचे निरीक्षण करा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	श्वसन, उत्सर्जन	06.72.03	येथे क्लिक करा	घरात उपलब्ध असलेल्या कोणत्याही एका वनस्पतीच्या एका पानाला प्लास्टिकची पिशवी बांधा. थोड्या वेळाने त्याचे निरीक्षण करून नोंद करा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	चेतनाक्षमता व हालचाल प्रजनन किंवा पुनरुत्पादन	06.72.06	येथे क्लिक करा	1.विविध सजीवांच्या हालचालींची वैशिष्ट्ये दर्शविणारा तक्ता तयार करा. 2. पृथ्वीवर अनेक प्रकारचे प्राणी व वनस्पती आजही का टिकून आहेत? ते लिहा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	उपयुक्त सजीव, अपायकारक सजीव आणि हिनस सजीव	06.72.02, 06.72.06	येथे क्लिक करा	1. विविध प्राणी आणि वनस्पती यांचे उपयोग लिहा. 2. National Geographic, Discovery या वाहिन्यांवरील कार्यक्रम बघून त्यावर पालकांशी चर्चा करा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	ठराविक आयुर्मान, पेशीमय रचना	06.72.02	येथे क्लिक करा	1. एकपेशीय व बहुपेशीय सजीव यांची यादी करा. 2. आंतरजाल (internet) च्या मदतीने विविध सजीवांबद्दल माहिती मिळवा.
ऑगस्ट	4	2. सजीव सृष्टी	झाडे पाणी कशी पितात?	06.72.03, 06.72.02	येथे क्लिक करा	प्लास्टिकच्या बाटलीत एक रोप लाऊन त्यात पाणी टाका व थोड्या वेळानंतर त्याचे निरीक्षण करा. काय दिसले? त्याची नोंद ठेवा.
ऑगस्ट	5	2. सजीव सृष्टी	सजीव सृष्टी	06.72.02	येथे क्लिक करा	सजीवांची विविध लक्षणे उदाहरणासह स्पष्ट करा.
ऑगस्ट	5	2. सजीव सृष्टी	प्रजनन किंवा पुनरुत्पादन	06.72.06	येथे क्लिक करा	1.कुंडीत विविध वनस्पतींच्या बिया लावून त्यापासून रोपे तयार करा. 2. पालकांच्या मदतीने घरच्या घरी गुलाबाचे कलम तयार करा. 3.खालील कृती करून निरीक्षणांती काय आढळेल ते तुमच्या शब्दात लिहा. कृती:- एक प्लास्टिकची पारदर्शक पिशवी घ्या.ती वनस्पतीच्या एका पानावर सैलसर बांधा.सहा ते सात तासानंतर त्या पानाचे व पिशवी चे निरीक्षण करा व काय आढळले ते तुमच्या शब्दात लिहा.

						4.तुमच्या सभोवतीच्या वनस्पती उपयुक्त आहेत की अपायकारक आहेत, हे घरातील वडील मंडळीचे मार्गदर्शन घेऊन त्याचे वर्गीकरण करा.
ऑगस्ट	5	2. सजीव सृष्टी	घटक चाचणी	<p>प्रश्न.1. खाली दिलेल्या विधानातील चूक ओळखून ते विधान दुरुस्त करून पुन्हा लिहा.</p> <p>अ. सूर्यप्रकाश, जमिनीतील पाणी, पोषकतत्वे आणि हवेतील ऑक्सिजन यांच्या सहाय्याने वनस्पती अन्ननिर्मिती करतात.</p> <p>ब. प्राण्यांमध्ये हरितद्रव्य नसते, त्यामुळे प्राणी स्वतःचे अन्न स्वतः तयार करतात.</p> <p>प्रश्न 2. सहसंबंध ओळखा व जोडी पूर्ण करा. मनुष्य: नाक :: मासा : -----</p> <p>प्रश्न.3. खालील विधानात दिलेल्या क्रिया सजीवांची कोणती लक्षण दर्शवतात ते लिहा.</p> <p>अ. डोळ्यावर अचानक प्रकाश पडला की डोळे मिटणे.</p> <p>आ. लाजाळूच्या पानांना स्पर्श केल्यास ते मिटतात.</p> <p>प्रश्न.4.खालील पैकी कोणत्या वनस्पतीचे आयुर्मान जास्त आहे?</p> <p>तुळस, वड, ज्वारी, जास्वंद</p>		
सप्टेंबर	1	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींची विविधता	06.72.02, 06.72.05	येथे क्लिक करा	वनस्पतींचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करून लिहा.
सप्टेंबर	1	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींची रचना	06.72.05	येथे क्लिक करा	वनस्पतींचे आकृती काढून त्यात पान, फुल, खोड, मूळ, फळ हे भाग दाखवा.
सप्टेंबर	1	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींच्या वर्गीकरणाची आवश्यकता	06.72.02, 06.72.05	येथे क्लिक करा	विविध वनस्पतींचे निरीक्षण करून मिळवलेल्या माहितीच्या आधारे स्वतंत्र तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींचे वर्गीकरण	06.72.02, 06.72.03	येथे क्लिक करा	<p>1. वनस्पतींचे वर्गीकरण करताना कोणकोणते निकष विचारात घेतले जातात? ते लिहा.</p> <p>2. आंतरजाल (internet) च्या मदतीने जगातील विविध वनस्पतींची माहिती मिळवा.</p>
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींचे प्रकार	06.72.03, 06.72.05	येथे क्लिक करा	वनस्पतींचे वेगवेगळे अधिवास व त्यांचे उदाहरणे यांचा तक्ता तयार करा.

सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	फुलांचे अद्भुत जीवन	06.72.03	येथे क्लिक करा	1. आंतरजाल (internet) च्या मदतीने विविध प्रकारच्या फुलांची माहिती मिळवा. 2. विविध फुलांचे प्रकार व त्यांचे वैशिष्ट्य यांचा तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	वनस्पतींचे वर्गीकरण	06.72.02	येथे क्लिक करा	वनस्पतींचे खोडांचे आकार व उंचीनुसार, जीवनक्रम कालावधीनुसार, अधिवासानुसार वर्गीकरण तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	सजीवांतील विविधता आणि वर्गीकरण	06.72.02	येथे क्लिक करा	सजीव सृष्टीतील विविधता जपण्याचा आपण सर्वांनी प्रयत्न करणे का गरजेचे आहे, असे तुम्हाला वाटते? ते लिहा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	प्राण्यांमधील विविधता	06.72.03, 06.72.05	येथे क्लिक करा	कोणकोणत्या निकषांच्या आधारे प्राण्यांतील विविधता स्पष्ट करता येईल? ते लिहा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	प्राण्यांचे वर्गीकरण	06.72.02	येथे क्लिक करा	1. प्राण्यांचे वर्गीकरण कोणकोणत्या निकषांच्या आधारे करता येईल? ते लिहा. 2. पाठ्यपुस्तक पान नं. 23 वरील करून पहा ही कृती करा.
सप्टेंबर	2	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	प्राण्यांमधील वर्गीकरण	06.72.05	येथे क्लिक करा	प्राण्यांचे पेशीरचनेनुसार, पाठीच्या कण्यानुसार, पुनरुत्पादन पद्धती व अधिवासानुसार वर्गीकरण तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	3	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	प्राण्यांमधील विविधता भाग-2	06.72.02, 06.72.05	येथे क्लिक करा	प्राण्यांच्या अन्न मिळवण्याच्या व अन्नग्रहणाच्या पद्धतीनुसार, शरीररचनेतील फरकानुसार वर्गीकरण तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	3	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	घटक चाचणी	<p>प्रश्न 1) तुमच्या परिसरात आढळणाऱ्या वनस्पतींचे निरीक्षण करून खालील प्रकारांची प्रत्येकी दोन उदाहरणे लिहा.</p> <p>1) झुडूप 2) रोपटे 3) वेल 4) वृक्ष</p> <p>प्रश्न 2) वनस्पतींची रचना दर्शवणारी नामनिर्देशित आकृती काढा.</p> <p>प्रश्न 3) सांगा पाहू माझे कार्य.</p> <p>1) पान 2) खोड 3) फूल 4) मूळ</p> <p>प्रश्न 4) प्रत्येकी दोन दोन उदाहरणे लिहा.</p> <p>1) द्विवार्षिक वनस्पती 2) वार्षिक वनस्पती 3) बहुवार्षिक वनस्पती</p> <p>प्रश्न 5) आम्ही काय खातो?</p> <p>1) मासा 2) वाघ 3) मधमाशी 4) साप</p> <p>प्रश्न 6) आमच्यातील वेगळा ओळखा</p> <p>1) जास्वंद, बांडगुळ, सदाफुली, डाळिंब</p>		

				2) वड, पिंपळ, पालक, आंबा 3) बेडूक, मासा, कासव, मगर		
सप्टेंबर	3	3.सजीवांतील विविधता आणि पर्यावरण	स्वाध्याय 2	येथे क्लिक करा		
सप्टेंबर	3	4.आपत्ती व्यवस्थापन	महापुराची माहिती, वादळे, वणवा	06.72.10	येथे क्लिक करा	तुम्ही अनुभवलेल्या किंवा माहीत असलेल्या नैसर्गिक आपत्तीविषयी माहिती गोळा करा.
सप्टेंबर	3	4.आपत्ती व्यवस्थापन	प्रथमोपचार	06.72.10	येथे क्लिक करा	प्रथमोपचार पेटीत कोणकोणते साहित्य असते, त्याची यादी करा.
सप्टेंबर	3	4.आपत्ती व्यवस्थापन	आपत्ती कशामुळे येतात? कशा असतात?	06.72.10	येथे क्लिक करा	विविध आपत्तींच्या उदाहरणांचे निसर्गनिर्मित व मानवनिर्मित असे वर्गीकरण करा.
सप्टेंबर	3	4.आपत्ती व्यवस्थापन	आपत्ती व्यवस्थापन	06.72.10	येथे क्लिक करा	आपत्ती व्यवस्थापनासाठी संपर्क क्रमांकांची यादी करा.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	साप - मुख्य चार प्रकार	06.72.10	येथे क्लिक करा	साप चावल्यावर सर्वात प्रथम कोणता प्रथमोपचार करावा? ते थोडक्यात लिहा.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	प्रथमोपचार	06.72.10	येथे क्लिक करा	1. प्रथमोपचार पेटीतील विविध साहित्यांची नावे व कार्ये लिहा. 2. प्रथमोपचाराची आवश्यकता पालकांच्या मदतीने समजून घ्या.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	आपत्ती	06.72.10	येथे क्लिक करा	1. आपत्ती कशामुळे उद्भवतात ते सोदाहरण लिहा. 2. किल्लारी भूकंप, माळीण गाव दुर्घटना याविषयी माहिती मिळवा.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	उष्माघात, सर्पदंश, कुत्रा चावणे	06.72.10	येथे क्लिक करा	आंतरजाल (internet) च्या मदतीने सर्पमित्र कसे काम करतात, हे अभ्यासा.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	आपत्ती	06.72.10	येथे क्लिक करा	1. विविध आपत्तीं चित्र संग्रह करा. 2. एखादी आपत्ती ओढवल्यास त्याचे निवारण कसे कराल? हे पालकांच्या मदतीने समजून घ्या.
सप्टेंबर	4	4.आपत्ती व्यवस्थापन	घटक चाचणी	प्र. 1 एका वाक्यात उत्तरे लिहा. i) आपत्तीचे प्रकार किती व कोणते? ii) मानवनिर्मित आपत्ती कोणत्या आहेत?		

				<p>प्र. 2 तुम्ही काय कराल ते लिहा.</p> <p>i) सर्पदंश झाला आहे.</p> <p>ii) उष्माघात झाला आहे.</p> <p>प्र. 3 महापूराची सूचना तुम्हाला मिळालेली आहे तर तुम्ही कोणत्या कृती कराल?</p> <p>प्र. 4 घरावर वीज पडू नये म्हणून तुम्ही काय उपाय कराल?</p> <p>प्र. 5 शोधा व सांगा.</p> <p>i) भूकंपाची तीव्रता कशाच्या सहाय्याने मोजतात?</p> <p>ii) हवामान खात्याचा अंदाज सांगणारी महाराष्ट्रातील वेधशाळा कोणती?</p> <p>प्र. 6 नुकत्याच आलेल्या 'यास' वादळाचे उगम व कारणे सांगा.</p> <p>प्र. 7 तुमच्या मित्राला शाळेत येतांना कुत्रा चावला तर व तुम्ही त्याच्या सोबत आहात काय कराल.</p> <p>प्र. 8 आपत्ती व्यवस्थापनासंदर्भात दोन घोषवाक्य तयार करा.</p>		
सप्टेंबर	5	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	पदार्थाचे गुणधर्म भाग -1	06.72.02, 06.72.03	येथे क्लिक करा	पदार्थाच्या अवस्था व गुणधर्म यांचा वर्गीकरण तक्ता तयार करा.
सप्टेंबर	5	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	पदार्थाच्या अवस्था आणि अवस्थांतर	06.72.03	येथे क्लिक करा	पदार्थाची एक अवस्था बदलून दुसऱ्या अवस्थेत जाणाऱ्या पदार्थाची यादी करा.
सप्टेंबर	5	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	उष्णता आणि अवस्थांतर	06.72.03	येथे क्लिक करा	पालकांच्या मदतीने घरातील तापमापीच्या (उपलब्ध असल्यासच) सहाय्याने विविध पदार्थांचे व शरीराचे तापमान मोजा.
सप्टेंबर	5	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	उत्कलन व गोठण	06.72.03	येथे क्लिक करा	पालकांच्या मदतीने पाण्याचे उत्कलन (उकळणे) व गोठण (बर्फ) क्रिया समजावून घ्या.
सप्टेंबर	5	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	अवस्थांतराचे विविध उपयोग	06.72.03	येथे क्लिक करा	कापराची वडी हवेत थोडावेळ ठेवल्यास काय होते याचे निरीक्षण करा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	पदार्थाचे गुणधर्म	06.72.03	येथे क्लिक करा	घरातील विविध पदार्थांचे त्यांच्या गुणधर्मानुसार वर्गीकरण करा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	कठीणपणा, स्थितिस्थापकता, प्रवाहिता	06.72.03	येथे क्लिक करा	पालकांच्या मदतीने घरातील विविध पदार्थांचे गुणधर्म तपासून पहा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे -	घनता, विद्राव्य व	06.72.03	येथे क्लिक करा	पालकांच्या मदतीने घरातील लोखंडी खिळा व लाकडाचा तुकडा यांची

		अवस्था आणि गुणधर्म	अविद्राव्य पदार्थ, पारदर्शक, अपारदर्शक पदार्थ			घनता तपासून पहा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	धातूचे गुणधर्म	06.72.03	येथे क्लिक करा	1. पालकांच्या मदतीने घरातील विविध धातूंचे त्यांच्या गुणधर्मानुसार वर्गीकरण करा. 2. पाठ्यपुस्तक पान नं. 39 वरील करून पहा ही कृती करा व नोंदी ठेवा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	पदार्थ आणि घनता	06.72.03	येथे क्लिक करा	1. पदार्थांची घनता कशी तपासतात, हे अभ्यासा. 2. पालकांच्या मदतीने पान नं. 38 (5.12) वरील कृती करून नोंदी ठेवा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	तरंगणारे आणि बुडणारे संतरे	06.72.03	येथे क्लिक करा	तरंगणारे आणि बुडणारे संतरे या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	1	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	बर्फ पाण्यावर का तरंगतो?	06.72.03	येथे क्लिक करा	बर्फ पाण्यावर का तरंगतो? या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	बोला आर्किमिडीज बाबा फुगे उडणार का?	06.72.03	येथे क्लिक करा	बोला, आर्किमिडीज बाबा फुगे उडणार का? या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	अंड किती जुनं	06.72.03	येथे क्लिक करा	अंड किती जुनं या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	बोला आर्किमिडीज बाबा बुडणार की तरंगणार?	06.72.03	येथे क्लिक करा	बोला, आर्किमिडीज बाबा बुडणार की तरंगणार? या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	बोला आर्किमिडीज बाबा वजन किती असेल?	06.72.03	येथे क्लिक करा	बोला, आर्किमिडीज बाबा वजन किती असेल? या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	द्रव्याच्या अवस्था	06.72.03	येथे क्लिक करा	द्रव्यांच्या अवस्थांचे उदाहरण, आकार, आकारमान यानुसार वर्गीकरण तक्ता तयार करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे -	तापमापी काम	06.72.03	येथे क्लिक करा	तापमापी काम कशी करते? या ध्वनी चित्रफितीचे निरीक्षण करून नोंदी

		अवस्था आणि गुणधर्म	कशी करते?			करा.
ऑक्टोबर	2	5. पदार्थ सभोवतालचे - अवस्था आणि गुणधर्म	घटक चाचणी	<p>प्र. 1 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.</p> <p>i) पदार्थाचे अवस्थांतर म्हणजे काय ?</p> <p>ii) पाण्याचा गोठण बिंदू लिहा.</p> <p>iii) सामान्यतः मानवी शरीराचे तापमान किती असते ?</p> <p>प्र. 2 तापमान मोजण्यासाठी कोणकोणती साधने वापरतात ?</p> <p>प्र. 3 खालील पदार्थांमध्ये कोणते गुणधर्म आढळून आले ते वाक्याच्या पुढे लिहा.</p> <p>i) पाणी फरशीवर सांडले.</p> <p>ii) रमाने खिडकीच्या काचेतून रस्त्यावरची झाडे पाहिली.</p> <p>iii) खडू खाली पडला व त्याचे तुकडे झाले.</p> <p>प्र.4 दैनंदिन जीवनातील स्थायू, द्रव आणि वायू पदार्थांची दोन उदाहरणे लिहा.</p> <p>प्र.5 असे का झाले असेल?</p> <p>i) फ्रीजमध्ये पाण्याचे बर्फ झाले.</p> <p>ii) स्पिरीटच्या बाटलीचे झाकण उघडे राहिले तर दुसऱ्या दिवशी बाटलीतील स्पिरीट संपले.</p> <p>प्र 6 कारण सांगा.</p> <p>i)दूध उकळल्यावर त्या भांड्यावर झाकण ठेवल्यास झाकणावर पाण्याचे थेंब जमा झालेले दिसतात.</p> <p>प्र.7 कशापासून बनवतात ते सांगा.</p> <p>i)भाजी चिरण्याचा चाकू ii)खुर्ची iii)खिळे</p> <p>प्र. 8 विजेची बचत करण्यासाठी 3 उपाय सांगा.</p> <p>प्र. 9 का ते सांगा.</p> <p>i) चांदी, सोने या धातूंच्या तारा काढता येतात.</p> <p>ii) विद्युत जोडणीमध्ये तांबे व ॲल्युमिनिअमच्या वापर करतात.</p> <p>प्र. 10 आकृती काढा.</p> <p>i) तापमापी ii) संप्लवन</p>		
ऑक्टोबर	3	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	नैसर्गिक पदार्थ आणि मानवनिर्मित	06.72.04 , 06.72.10, 06.07.15	येथे क्लिक करा	घरामध्ये असलेले नैसर्गिक पदार्थ व मानवनिर्मित पदार्थ यांची यादी वहीमध्ये लिहा.

			पदार्थ			
ऑक्टोबर	3	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	पदार्थ आणि वस्तू	06.72.04,0 6.72.10, 06.72.12	येथे क्लिक करा	पदार्थ वेगवेगळे पण वस्तू मात्र एकच अशी वेगवेगळ्या वस्तूंची उदाहरणे वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	3	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	नैसर्गिक पदार्थ व मानवनिर्मित पदार्थ	06.72.04, 06.72.15	येथे क्लिक करा	जैविक व अजैविक पदार्थ यांच्या उदाहरणांची यादी वहीमध्ये तयार करा.
ऑक्टोबर	4	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	पदार्थाची निर्मिती	06.72.04	येथे क्लिक करा	कागद निर्मिती प्रक्रिया आकृती द्वारे स्पष्ट करा. कागद आणि पर्यावरण याचा संबंध काय ते वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	4	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	कृत्रिम धागे	06.72.04. 06.72.15	येथे क्लिक करा	कृत्रिम धाग्यांची नावे वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	4	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	पदार्थाच्या अवस्था उदाहरणे	06.72.04	येथे क्लिक करा	तुमच्या घरात स्थायू व द्रव पदार्थ कोणकोणते आहेत त्यांची नावे वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	4	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	घटक चाचणी	<p>प्र.1 खाली काही पदार्थ दिलेले आहेत त्यापासून तयार होणाऱ्या किमान तीन वस्तूंची नावे लिहा. i) माती ii) लाकूड iii) लोखंड</p> <p>प्र.2 एका वाक्यात उत्तरे लिहा. i) जैविक पदार्थ कशाला म्हणतात ? ii) लॅटेक्स कशाला म्हणतात ?</p> <p>प्र.3 खालील पदार्थांचे नैसर्गिक व मानवनिर्मित पदार्थांमध्ये वर्गीकरण करा. चामडे, ताग, प्लॉस्टिक, लोकर, कापूस, खुर्ची, नायलॉन, पाणी, पितळ, माती, सिमेंट, कप, रेशीम, कागद</p> <p>प्र. 4 अपरिवर्तनीय बदलांचे दोन उदाहरणे लिहा.</p> <p>प्र. 5 का ते लिहा. i) रेयॉन धाग्यांना कृत्रीम रेशीम म्हणतात. ii) नैसर्गिक धाग्यापेक्षा कृत्रिम धाग्यांचा वापर मोठ्या प्रमाणात होतो.</p> <p>प्र. 6 रबर निर्मिती कशाप्रकारे होते ते लिहा .</p> <p>प्र. 7 कागद निर्मितीच्या पूर्वी लेखनासाठी कशाचा वापर केला जात होता ?</p> <p>प्र 8 कृत्रिम धाग्यांचे दोन गुण व दोष लिहा</p>		

				<p>प्र.9 वैसर्गिक रेशमी धागे कसे तयार करतात ते तुमच्या शब्दात लिहा .</p> <p>प्र. 10 उत्तरे लिहा.</p> <p>i) कागद वाचवण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय करता ?</p> <p>ii) दैनंदिन जीवनात रबरपासून तयार होणाऱ्या कोणकोणत्या वस्तू आपण वापरतो ते लिहा.</p>		
ऑक्टोबर	4	6. पदार्थ आपल्या वापरातील	स्वाध्याय 3	येथे क्लिक करा		
ऑक्टोबर	5	7. पोषण आणि आहार	अन्न आणि आरोग्य	06.72.05	येथे क्लिक करा	अन्न व आरोग्य यांच्यातील संबंध स्पष्ट करून वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	5	7. पोषण आणि आहार	पोषण व पोषक तत्वे आणि अन्नपदार्थ	06.72.05	येथे क्लिक करा	अन्नपदार्थांचे प्रमुख गट कोणते ते वहीमध्ये लिहा.
ऑक्टोबर	5	7. पोषण आणि आहार	स्निग्ध पदार्थ	06.72.05	येथे क्लिक करा	आपल्या शरीराला आवश्यक स्निग्ध पदार्थ कोणकोणत्या पदार्थांपासून मिळतात त्याची यादी वहीमध्ये लिहा.

(संबंधित इयत्तेचे पाठ्यपुस्तक pdf लिंक)

[येथे क्लिक करा](#)

विषय	कालावधी	पाठाचे नाव	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
इतिहास	ऑगस्ट-तिसरा आठवडा	१. भारतीय उपखंड आणि इतिहास	06.73H.01 इतिहास आणि भूगोल यांचा सहसंबंध ओळखतात.	(भारतीय उपखंड आणि इतिहास) प्रकटवाचन चित्रासह येथे क्लिक करा (इतिहासाची घडण आणि वैशिष्ट्ये भाग-१) येथे क्लिक करा (इतिहासाची घडण आणि वैशिष्ट्ये भाग-२) येथे क्लिक करा (भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये भाग-१) येथे क्लिक करा (भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये भाग-२) येथे क्लिक करा (सिंधू-गंगा-ब्रह्मपुत्रा नद्यांचा मैदानी प्रदेश) येथे क्लिक करा (समुद्रातील बेटे) येथे क्लिक करा	पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक 1-भारतीय उपखंड आणि इतिहास याचे वाचन करण्यास सांगणे. पाठातील घटक क्रमांक १.१ इतिहासाची घडण आणि वैशिष्ट्ये भाग-१) या घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. इतिहासाची घडण आणि वैशिष्ट्ये भाग-२) या घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. पाठातील घटक क्रमांक १.२ भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये भाग-१ बद्दल अधिक माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये भाग-१ घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. सिंधू-गंगा-ब्रह्मपुत्रा नद्यांचा मैदानी प्रदेश या घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. समुद्रातील बेटे या घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. कृती व उपक्रम तुमच्या परिसरात कोणकोणती पिके घेतली जातात त्यांची यादी करण्यास सांगणे. तुमच्या परिसरात कोणकोणते व्यवसाय आहेत, त्यांची यादी करा. पान क्रमांक 4 वरील भारत प्राकृतिक या नकाशात हिमालय पर्वत, थरचे वाळवंट, पूर्व किनारपट्टी दाखवा.

इतिहास	ऑगस्ट-चौथा आठवडा	२.इतिहासाची साधने	<p>06.73H.02 इतिहासाची विविध साधने ओळखतात आणि त्यांचा या काळातील इतिहासाच्या पुनर्लेखनासाठी उपयोग स्पष्ट करतात.</p> <p>06.73H.06 त्याकाळच्या लिखित साधनांमध्ये नमूद केलेल्या बाबी, घटना, व्यक्ती यांचे वर्णन करतात.</p>	<p>(भौतिक साधने) येथे क्लिक करा</p> <p>(लिखित साधने व मौखिक साधने) येथे क्लिक करा</p> <p>(इतिहास लेखनाबाबत घ्यायची काळजी) येथे क्लिक करा</p> <p>(इतिहासाची साधने-सराव) येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक २-इतिहासाची साधने हा पाठ वाचण्यास सांगणे.</p> <p>पाठातील घटक क्रमांक २.१ भौतिक साधने विषयी व्हिडिओ पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक २.२ व २.३ लिखित साधने आणि मौखिक साधने याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक २.५ इतिहास लेखनाबाबत घ्यायची काळजी या विषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>इतिहासाची साधने या पाठातील प्रश्नोत्तरे सराव करण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून प्रश्नांचा सराव करण्यास सांगणे</p> <p>कृती व उपक्रम</p> <p>तुमच्या घरातील आजी-आजोबांच्या काळातील वस्तूंची 2 यादी करा.</p> <p>गावातील एकाद्या जून्या घराची/मंदिराची माहिती लिहा.</p> <p>आईच्या मदतीने जात्यावरची गाणी यांचा संग्रह करा.</p> <p>आई-वडील व इतरांकडून विविध प्रसंगी गायली जाणारी गीते यांचा संग्रह करा..</p>
नागरिकशास्त्र	जुलै-तिसरा व चौथा आठवडा	१.आपले समाजजीवन	<p>06.73H.20 व्यक्ती, कुटुंब आणि संस्था यांचा मिळून समाज बनतो हे समजून घेणे.</p>	<p>(माणसाला समाजाची गरज का वाटली?) येथे क्लिक करा</p> <p>(माणसातील समाजशीलता) येथे क्लिक करा</p> <p>(आपला विकास) येथे क्लिक करा</p> <p>(समाज म्हणजे काय?) येथे क्लिक करा</p>	<p>नागरिकशास्त्र मधील पाठ क्रमांक १.आपले समाजजीवन हा पाठ वाचण्यास सांगणे.</p> <p>पाठातील घटक क्रमांक १.१ माणसाला समाजाची गरज का वाटली? याविषयी माहिती जाणून घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक १.२ माणसातील समाजशीलता या बदल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक १.३ आपला विकास याबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक १.४ समाज म्हणजे काय? याबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p> <p>माणसातील समाजशीलता यावर आधारित प्रश्नोत्तराच्या सरावासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p> <p>कृती/उपक्रम</p>

				<p>(माणसाठी समाजशीलता-सराव) येथे क्लिक करा</p>	<p>शेतीसाठी लागणाऱ्या अवजारांची यादी करा व त्यासाठी कोणाकोणाची गरज भासते ते लिहा. तुमच्या गावातील समस्या कोणकोणत्या आहेत व त्या समस्या गावात कशा प्रकारे सोडवल्या जातात. तुमच्या घरात एखादा निर्णय घेताना तुम्हाला विचारले आहे, प्रसंग लिहा. मानवाच्या मूलभूत गरजांची यादी करा.</p>
इतिहास	सप्टेंबर -पहिला व दुसरा आठवडा	३.हडप्पा संस्कृती	<p>06.73H.05 प्राचीन काळातील व्यापक घडामोडी स्पष्ट करतो.उदा. शिकारी व अन्न गोळा करणारे हा टप्पा ते शेतीची सुरुवात. सिंधू संस्कृतीतील पहिली नगरे इत्यादी.एका ठिकाणच्या घडामोडीचा दुसऱ्या ठिकाणाशी संबंध जोडतात.</p>	<p>(प्रस्तावना) येथे क्लिक करा</p> <p>(घरे आणि नगररचना) येथे क्लिक करा</p> <p>(मुद्रा-भांडी व महासन्नगृह) येथे क्लिक करा</p> <p>(लोकजीवन व व्यापार) येथे क्लिक करा</p> <p>(ऱ्हासाची कारणे) येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक ३.हडप्पा संस्कृती या पाठाचे वाचन करण्यास सांगणे. पाठातील घटक क्रमांक ३.१ हडप्पा संस्कृती या पाठाची प्रस्तावना पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ३.२ घरे आणि नगररचना याबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ३.३ व ३.४ मुद्रा-भांडी व महासन्नगृह याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ३.५ व ३.६ लोकजीवन व व्यापार बदल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ३.७ हडप्पा संस्कृती ऱ्हासाची कारणे याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे. कृती व उपक्रम पान क्रमांक 10 वरील हडप्पा संस्कृती या नकाशात हडप्पा संस्कृतीची ठिकाणे दाखवा. तुमच्या गावातील घरे कोणत्या प्रकारची आहेत?उदा. कौलारू, धाब्याची,उतरत्या छपराची. तुमच्या गावातील सांडपाण्याची व्यवस्था कशी आहे ते लिहा. मातीची भांडी तयार करण्यासाठी कोणकोणती साधने लागतात,त्यांची यादी करा. तुमच्या गावातील पिके व फळांची यादी करा. गावातील लोक कोणत्या प्रकारचे कपडे व दागिने वापरतात त्यांची यादी करा. हडप्पा कालीन खेळणी व सध्याच्या काळातील खेळणी यांची यादी करा.</p>

इतिहास	सप्टेंबर- तिसरा व चौथा आठवडा	४.वैदिक संस्कृती		<p>(वैदिक वाङ्मय) येथे क्लिक करा</p> <p>(यजुर्वेद संहिता) येथे क्लिक करा</p> <p>(ब्रह्माण्डग्रंथ) येथे क्लिक करा</p> <p>(कुटुंबव्यवस्था व दैनंदिन जीवन) येथे क्लिक करा</p> <p>(वेदकालीन लोकांचा आहार) येथे क्लिक करा</p> <p>(शेती व पशुपालन) येथे क्लिक करा</p> <p>(धर्मकल्पना) येथे क्लिक करा</p> <p>(शासनव्यवस्था) येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक ४.वैदिक संस्कृती या पाठाचे वाचन करण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक ४.१ वैदिक संस्कृती बदल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक2 करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>यजुर्वेद संहिता बदल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>ब्रह्माण्डग्रंथ विषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक2 करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक ४.२ कुटुंबव्यवस्था व दैनंदिन जीवनाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>वेदकालीन लोकांचा आहाराविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक ४.३ शेती व पशुपालन या विषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक ४.४ धर्मकल्पना बदल अधिक माहिती जाणून घ्या6 दिलेल्या लिंकला क्लीक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>घटक क्रमांक ४.५ शासनव्यवस्था याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून व्हिडिओ पाहण्यास सांगणे.</p> <p>कृती</p> <p>पाठात आलेले नवीन शब्द व त्यांचे अर्थ यांची यादी करा.</p> <p>तुम्हाला माहिती असलेल्या ग्रंथांची यादी करा.</p> <p>वेदकालीन वाद्ये व आजच्या काळातील वाद्ये यांची यादी करा.</p> <p>पूर्वीच्या काळातील मनोरंजनाची साधने व आताच्या काळातील मनोरंजनाची साधने यांची यादी करा.</p>
इतिहास	ऑक्टोब र - पहिला आठवडा	५.प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह	06.73H.10 प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचारपद्धती यांची मूलभूत तत्वे आणि मूल्ये यांचे विश्लेषण करतात.	<p>(प्रस्तावना) येथे क्लिक करा</p> <p>(जैन धर्म)</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक ५.प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह या पाठाचे वाचन करण्यास सांगणे.</p> <p>या पाठाची प्रस्तावना पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p> <p>पाठातील घटक क्रमांक ५.१ जैन धर्माविषयी माहिती पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करण्यास सांगणे.</p>

			<p>06.73H.11 मानवता आणि धर्मनिरपेक्षता हा सर्वश्रेष्ठ विचार आहे हे स्पष्ट करतात.</p>	<p>येथे क्लिक करा (पंचमहावृत्ते) येथे क्लिक करा (बौद्ध धर्म) येथे क्लिक करा (आर्यसत्ये) येथे क्लिक करा (अष्टांगिक मार्ग) येथे क्लिक करा (ज्यू धर्म) येथे क्लिक करा (पारशी धर्म) येथे क्लिक करा</p>	<p>जैन धर्मातील पंचमहावृत्ते बदल माहिती पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ५.२ बौद्ध धर्मविषयी माहिती पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. बौद्ध धर्मातील आर्यसत्ये विषयी मगिती पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. बौद्ध धर्मातील अष्टांगिक मार्ग जाणून घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ५.३ ज्यू धर्माविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करून पाहण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ५.६ पारशी धर्माबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. कृती व उपक्रम तुमच्या गावात कोणकोणते सण-उत्सव साजरे केले जातात त्यांची यादी करा. तुमच्या गावात कोणकोणत्या धर्माची प्रार्थनास्थळे आहेत.</p>
नागरिकशास्त्र	ऑक्टोबर-दुसरा आठवडा	२.समाजातील विविधता	<p>06.73H.13 आपल्या अवतीभवती आढळणाऱ्या विविधतेविषयी निकोप वृत्ती जोपासतात.</p> <p>06.73H.14 विविध प्रकारचे भेदभाव ओळखतात व त्या भेदांचे स्वरूप व स्रोत ओळखतात.</p> <p>06.73H.15 विविध स्वरूपातील समता व विषमता यातील भेद स्पष्ट करतात व निकोप पद्धतीने त्यांना सामोरे जातात.</p>	<p>(विविधता हीच आपली ताकद) येथे क्लिक करा (धर्मनिरपेक्षतेचे तत्व) येथे क्लिक करा (आपल्या जडणघडणीत समाजाचा सहभाग) येथे क्लिक करा</p>	<p>नागरिकशास्त्र मधील पाठ क्रमांक २.समाजातील विविधता या पाठाचे वाचन करण्यास सांगणे. पाठातील घटक क्रमांक २.१ विविधता हीच आपली ताकद याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक २.२ धर्मनिरपेक्षतेचे तत्व याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक २.३ आपल्या जडणघडणीत समाजाचा सहभाग याबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. पाठातील सहिष्णुता व सामंजस्य याविषयी माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक २.४ समाजाचे नियमन या बद्दल माहिती जाणून घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लिक करण्यास सांगणे.</p>

			<p>06.73H.21 राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी सर्वधर्मसमभावाची आवश्यकता असते हे जाणतात.</p> <p>06.73H.23 सार्वजनिक समस्या सोडवण्यासाठी प्रत्येकाचा सहभाग महत्वाचा असतो हे स्पष्ट करतात.</p>	<p>(सहिष्णुता आणि सामंजस्य) येथे क्लिक करा (समाजाचे नियमन) येथे क्लिक करा</p>	<p>कृती व उपक्रम आपल्या समाजातील दुर्बल व वंचित घटकांना शिक्षण घेण्यासाठी व विकासासाठी शासनाने कोणकोणत्या योजना राबवल्या आहेत, त्यांची यादी करा. तुमच्या समोर दोन मुले भांडत असल्यास तुम्ही काय कराल? तुम्ही घरात कोणकोणती कामे करतात ते लिहा व या कामात तुम्हाला कोणकोण मदत करतात.</p>
इतिहास	ऑक्टोब र- तिसरा आठवडा	६. जनपदे व महाजनपदे	<p>06.73H.03 भारताच्या नकाशावर महत्वाच्या ऐतिहासिक स्थळांचे स्थान दर्शवतात.</p>	<p>(प्रस्तावना -जनपदे) येथे क्लिक करा (महाजनपदे) येथे क्लिक करा (मगध साम्राज्याचा उदय) येथे क्लिक करा (जनपदे व महाजनपदे - सारांश) येथे क्लिक करा</p>	<p>पाठ्यपुस्तकातील पाठ क्रमांक ६. जनपदे व महाजनपदे हा पाठ वाचण्यास सांगणे. पाठातील घटक क्रमांक ६.१ जनपदे या घटकाबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ६.२ महाजनपदे या विषयी माहिती घ्या 6 दिलेल्या लिंकला क्लीक करण्यास सांगणे. घटक क्रमांक ६.३ मगध साम्राज्याचा उदय याबद्दल माहिती घेण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करण्यास सांगणे. पाठाचा थोडक्यात सारांश पाहण्यासाठी दिलेल्या लिंकला क्लीक करण्यास सांगणे. कृती व उपक्रम पाठातील सोळा महाजनपदांची यादी करा. पान क्रमांक २९ वरील तक्ता पूर्ण करा. सोळा महाजन पदांची प्राचीन व आधुनिक नावांचा तक्ता वहीत तयार करा. महाराष्ट्रातील जनपदे व महाजनपदे यांची नावे लिहा. पान क्रमांक २६ वरील सोळा महाजनपदे या नकाशात सोळा महाजन पदांची नावे लिहा.</p>
ऑक्टोबर- चौथा आठवडा			आकारिक व संकलित मूल्यमापन-प्रथम सत्र		

१. भारतीय उपखंड आणि इतिहास

प्र.१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

४ गुण

१. इतिहास म्हणजे काय?
२. कोणत्या नदी पात्रात हडप्पा संस्कृतीची स्थळे विखुरलेली आहेत?
३. खुश्कीचा मार्ग कोणता आहे?
४. लक्षदीप बेटांचा समूह कोठे आहे?

प्र.२. थोडक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. अनेक गावे, नगरे, वसाहती का उजाड होतात?
२. पश्चिम घाट कोणत्या भागाला म्हणतात?
३. खुष्कीच्या मार्गाला रेशीम मार्ग असे का म्हटले गेले आहे?
४. कोणत्या पुस्तकात भारतीय बेटांचा उल्लेख आहे

प्र.३. उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. भारतीय उपखंडातील देशांची नावे लिहा.
२. भारतीय महत्वाच्या भूप्रदेशांची नावे लिहा.

2 इतिहासाची साधने

प्र.१.अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

२ गुण

१. भारतीय इतिहासाचा प्राचीन कालखंड कोणता मानला जातो?
२. लिहिण्यासाठी कोणत्या साहित्याचा उपयोग केला जाई?

प्र.१.ब) चुक की बरोबर लिहा.

२ गुण

१. लिपीचा विकास होण्यास हजारो वर्षे जावी लागली.
२. जात्यावरील ओव्या लिखित साधने आहे.

प्र.२. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

४ गुण

१. भौतिक साधनांची चार उदाहरणे लिहा.
२. मौखिक परंपरेने कोणते साहित्य जतन करून ठेवलेले आहे?
३. इतिहासाच्या साधनांचे किती व कोणते प्रकार आहेत?
४. प्राचीन भारतीय इतिहासाची कोणतीही चार लिखित साधने लिहा.

प्र.३. उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. इतिहास लेखनात चिकित्सेला का महत्त्व आहे.
२. खाली दिलेल्या साधनांचे भौतिक, लिखित व मौखिक साधने यांच्यात वर्गीकरण करा.
ताम्रपट, लोककथा, मातीची भांडी, म्हणी, प्रवासवर्णने, ओवी, शिलालेख, पोवाडा, वैदिक साहित्य, स्तूप, नाणी, भजन, पुराणग्रंथ

३. हडप्पा संस्कृती

प्र.१. रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

४ गुण

१. पंजाब मधील रावी नदीच्या काठी ----- येथे उत्खनन सुरु झाले.
२. हडप्पा संस्कृतीला ----- संस्कृती या नावानेही ओळखले जाते.
३. हडप्पा संस्कृतीतील मुद्रा ----- नावाच्या दगडा पासून बनवल्या जात.
४. हडप्पा संस्कृती ही भरभराटीला आलेली संपन्न अशी ----- संस्कृती होती.

प्र.२. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. हडप्पा संस्कृतीशी साम्य असलेले अवशेष इतर कोणत्या ठिकाणी सापडले आहेत?
२. हडप्पा संस्कृतीची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
३. हडप्पा संस्कृतीतील घरांची रचना कशी होती?
४. मोहेंजोदडो येथे सापडलेल्या स्नानगृहाचे वैशिष्ट्ये लिहा

प्र.३. थोडक्यात उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. हडप्पा संस्कृतीतील लोकांचा व्यापार कोणत्या देशांशी चालत असे?
२. हडप्पा संस्कृतीच्या -हासाची कारणे कोणती आहेत?

४. वैदिक संस्कृती

प्र.१. जोड्या लावा.

४ गुण

अ गट	उत्तर	ब गट
१. वेद	-----	अ) श्रुति
२. ऋग्वेद	-----	ब) सूक्त
३. यव	-----	क) सातू
४. निष्क	-----	ड) गळ्यातील दागिना

प्र.२. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. वैदिक साहित्यातील विद्वान स्त्रिया यांची नावे लिहा.
२. वेदकाळातील चार आश्रम कोणते?
३. वेदकाळातील मनोरंजनाची साधने कोणती?
४. वेदकाळातील धर्माप्रमाणे वागणे म्हणजे काय?

प्र.३. टिपा लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. वेदकाळातील धर्मकल्पना
२. विविध काळातील शासन व्यवस्था

६. प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह

प्र.१. रिकाम्या जागा योग्य शब्द लिहा.

४ गुण

१. वैशाली नगराचा एक भाग असलेल्या ----- येथे वर्धमान महावीर यांचा जन्म झाला.
(लुंबिनी, कुंडग्राम, गया, कोचीन)
२. प्रत्येक व्यक्तीला स्वतःच्या ----- मार्ग शोधण्याचे स्वातंत्र्य आहे. (उन्नतीचा, अधोगतीचा, पारतंत्र्याचा, प्रगतीचा)
३. बोधि म्हणजे सर्वोच्च ----- . (अज्ञान, ज्ञान, यश, विजय)
४. ----- हे पारशी धर्माचे संस्थापक होते. (येशु, बुद्ध, पैगंबर, झरथुष्ट्र)

प्र.२.अ) थोडक्यात उत्तरे लिहा.

४ गुण

१. त्रिशरण म्हणजे काय?
२. आर्यसत्ये कोणती आहेत?

प्र. २.ब) टिपा लिहा.

४ गुण

१. अनेकान्तवाद
२. ज्यू धर्म

प्र.३.उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. दिलेल्या पंचमहाभूते आणि त्रिरत्ने यांचे वर्गीकरण करा.
अहिंसा, सम्यक दर्शन, सत्य, अस्तेय, सम्यक ज्ञान, अपरिग्रह, सम्यक चरित्र, ब्रह्मचर्य
२. पंचशील कोणती आहेत

६. जनपदे आणि महाजनपदे

प्र. १. अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

२ गुण

१. जनपदे म्हणजे काय?
२. जनपदे कोणत्या कालखंडात अस्तित्वात आली?

प्र. १. ब) जोड्या लावा.

२ गुण

अ गट

उत्तर

ब गट

१. महागोविंद

अ) गणपरीषद

२. जीवक

ब) वास्तुविशारद

क) वैद्य

प्र. २. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. जनपदांची नावे कोणत्या साहित्यात आढळतात?
२. संथागार म्हणजे काय?
३. शिशुनाग या राजाने ही कोणती राज्य मगध मध्ये जोडली?
४. नंदराजाच्या दरबारात कोणत्या प्रकारचे चतुरंग सैन्य होते?

प्र. ३. खालील तक्ता पूर्ण करा.

३ गुण

क्र.	महाजनपदाचे राज्य	ठिकाण	राजधानी	प्रमुख राजाचे नाव
१		हिमालयाच्या पायथ्याशी		
२	वत्स			

१. आपले समाज जीवन

प्र.१.अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

२ गुण

१. माणसातील कलागुणांचा विकास ----- होतो.
२. आपल्या काही भावनिक आणि ----- गरजा ही असतात.

प्र.१.अ) चुक की बरोबर लिहा.

२ गुण

१. आपले समाज जीवन परस्परावलंबी असते.
२. माणूस स्वभावतः समाजशील आहे.

प्र.२. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. समाज कसा तयार होतो?
२. आपल्या मूलभूत गरजा कोणत्या आहेत?
३. समाजाचे घटक कोणते असतात?
४. समाजामुळे आपल्याला कशाची संधी मिळते?

प्र.३. थोडक्यात उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

३ गुण

१. समाज कसा स्थिर होतो?
२. तुमच्या मित्राची किंवा मैत्रिणीची शालेय वस्तू घरी विसरले आहे तू काय करशील?

२. समाजातील विविधता

प्र. १. अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

२ गुण

१. विविध समूहांच्या बरोबर राहणे म्हणजे ----- अनुभवणे होय.
२. दीर्घकाळ ----- चालू ठेवणे हे कोणाच्याच हिताचे नसते.

प्र. १. ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

२ गुण

१. कशाच्या अभावाने आपला विकास रखडेल?
२. सहकार्य म्हणजे काय

प्र. २. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. तुमच्या समोर दोन मुले भांडत आहेत तर तुम्ही काय कराल?
२. सहकार्यामुळे कोणते फायदे होतात?
३. सामाजिक एकोप्यामुळे काय होते?
४. व्यक्ती संघर्षाचे निराकरण केव्हा करतात?

प्र. ३. थोडक्यात उत्तरे लिहा. (फक्त १)

३ गुण

१. समाजाचे नियमन कसे होते?
२. शाळेत व वर्गात तुला कोण कोणते नियम पाळावे लागतात, ते लिही.

३. ग्रामीण स्थानिक शासन संस्था

प्र.१. रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

२ गुण

१. ग्रामपंचायतीच्या निवडणुका दर ----- वर्षांनी होतात.
२. ग्रामसेवक ग्रामपंचायतीचा ----- असतो.
३. जिल्हा परिषदेच्या निवडणुका दर ----- वर्षांनी होत असतात.
४. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची नेमणूक ----- करते

प्र. २. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

८ गुण

१. ग्रामपंचायतीच्या उत्पन्नाची साधने लिहा.
२. पंचायत समितीची कामे लिहा.
३. जिल्हा परिषदेची कामे लिहा.
४. पंचायत समितीचे पदाधिकारी कोण असतात?

प्र. ३. थोडक्यात स्पष्ट करा.

३ गुण

१. ग्रामसभेत महिलांचा सहभाग

इयत्ता : ६ वी माहे : ऑगस्ट, २०२१

इयत्ता ६वी ला सामाजिक शास्त्र या विषयाच्या एका आठवड्यात ०६ तासिका आहेत. त्या अर्थी भूगोल या उपविषय करिता एका आठवड्यास ०२ तासिका आहेत.

विषय	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	कालावधी	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ १. पृथ्वी आणि वृत्ते	आठवडा तिसरा	दीक्षा APP येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	दीक्षा APP मध्ये दिल्या प्रमाणे कृती करा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ १. पृथ्वी आणि वृत्ते	आठवडा तिसरा	प्रत्यक्ष अनुभव	घरच्या एका खोलीतील फर्शी किंवा टाईल्स असल्यास त्याच्या उभ्या आडव्या रेषांना अक्षवृत्त व रेखावृत्त समजून खोलीतील विविध वस्तूंचे स्थान निश्चिती करा. आपल्या घरी मातीचे तळ (फ्लोरिंग) असल्यास त्यावर खडू / चुना / कोळसा यांच्या सहाय्याने त्याच्या उभ्या आडव्या रेषां आखून त्यांना अक्षवृत्त व रेखावृत्त समजून खोलीतील विविध वस्तूंचे स्थान निश्चिती करा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ १. पृथ्वी आणि वृत्ते	आठवडा चौथा	प्रत्यक्ष अनुभव	पुस्तकातील पान क्र. ०९ वर दर्शविल्याप्रमाणे एक मोठा चेंडू घेऊन त्यावर तार किंवा धागा चिकटवून वृत्तजाळी तयार करा. मोबाईलवर गुगल अर्थच्या सहाय्याने स्वतःच्या घराचे अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय स्थान निश्चित करा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ १. पृथ्वी आणि वृत्ते	आठवडा चौथा	स्वाध्याय	पुस्तकातील पान क्र. ०८ व ०९ वरील स्वाध्याय सोडवा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.

सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ २ चला वृत्ते वापरुयात!	आठवडा चौथा	प्रत्यक्ष अनुभव	पहिली तासिका : पुस्तकातील पान क्र. १२ वरील आकृती क्र २.४ : महत्वाची वृत्ते या आकृतीचे निरीक्षण करून, स्वतःच्या वहीमध्ये ही आकृती काढा.
				येथे क्लिक करा	दुसरी तासिका : यु-ट्यूब वरील व्हिडीओ पाहून पाठ्यांश समजून घ्या.

इयत्ता : ६वी माहे : सप्टेंबर, २०२१

विषय	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	कालावधी	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ २ चला वृत्ते वापरुयात!	आठवडा पहिला	दीक्षा APP येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	दीक्षा APP मध्ये दिल्या प्रमाणे कृती करा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ २ चला वृत्ते वापरुयात!	आठवडा पहिला	स्वाध्याय	पाठ्यपुस्तक पान क्र १२ व १३ वर दिलेल्या 'आपण काही महत्वाच्या वृत्तांचा परिचय करून घेऊ.' चे वाचन करा. त्या आधारे खालील प्रश्नांची उत्तरे मिळवा - कोणत्या वृत्तास 'कर्कवृत्त' म्हणतात? कोणत्या वृत्तास 'मकरवृत्त' म्हणतात? कोणत्या वृत्तास 'आर्क्टिक वृत्त' म्हणतात? कोणत्या वृत्तास 'अंटार्क्टिक वृत्त' म्हणतात? कोणत्या वृत्तास 'मूळ रेखावृत्त' म्हणतात?

सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०१, ०२, ०३, ०४ व ०५	पाठ २ चला वृत्ते वापरुयात!	आठवडा दुसरा	स्वाध्याय	पुस्तकातील पान क्र. १४ व १५ वरील स्वाध्याय सोडवा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ३७, ३८ व ३९	पाठ ३ पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट	आठवडा दुसरा	दीक्षा APP येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	दीक्षा APP मध्ये दिल्या प्रमाणे कृती करा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.

इयत्ता : ६वी माहे : सप्टेंबर, २०२१

विषय	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	कालावधी	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ३७, ३८ व ३९	पाठ ३ पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट	आठवडा तिसरा	प्रत्यक्ष अनुभव येथे क्लिक करा	एका चेंडूवर स्केच पेन चा उपयोग करून जगाचा नकाशा काढा. शक्य नसल्यास किमान आपल्या देशाचा नकाशा काढा. त्यानंतर त्या चेंडूवर कागद ठेऊन अशा प्रकारे ट्रेस करा / दाबा की चेंडू वरील नकाशा कागदावर पुसटसा उमटेल. त्या माध्यमातून पृथ्वीगोल व नकाशा यातील फरक समजून घ्या. यु-ट्यूब वरील व्हिडीओ पाहून पाठ्यांश समजून घ्या.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ३७, ३८ व ३९	पाठ ३ पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट	आठवडा तिसरा	स्वाध्याय	पाठ्यपुस्तक पान क्र १७ वरील 'भौगोलिक स्पष्टीकरण' चे वाचन करून द्विमितीय व त्रिमितीय ह्या संकल्पना समजून घ्या. आवश्यक वाटेल तिथे शिक्षकांसोबत फोन द्वारे संपर्क करून शंका समाधान करून घ्या. त्या आधारावर खालील प्रश्नाचे उत्तर शोधा –

					<p>प्रश्न : तुमची सहल जाणार आहे. तयारीची जबाबदारी वाटप करताना तुझ्यावर शिक्षकांनी जबाबदारी दिलेली आहे की सोबत जगाची द्विमितीय प्रतिकृती सोबत घ्यावी. तर तू खालीलपैकी काय सोबत घेणार?</p> <p>अ) पृथ्वीगोल आ) जगगोल इ) जगाची चेंडूवर तयार केलेली पृथ्वीगोल ई) जगाचा नकाशा</p>
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ३७, ३८ व ३९	पाठ ३ पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट	आठवडा चौथा	स्वाध्याय	<p>मागील वर्षी आपण जी क्षेत्रभेट केली असेल त्याचा छोटा अहवाल लिहा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.</p>
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०६ व ०७	पाठ ४ हवा आणि हवामान	आठवडा चौथा	<p>दीक्षा APP</p> <p>येथे क्लिक करा</p> <p>येथे क्लिक करा</p>	<p>दीक्षा APP मध्ये दिल्या प्रमाणे कृती करा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा.</p> <p>पान कर. २२ वरील – प्रतिमा पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या –</p> <ol style="list-style-type: none"> १) वादळ कोणत्या समुद्रात आले होते? २) कोणत्या राज्यांना सतर्कतेचा इशारा देण्यात आला असेल? ३) भारतासह कोणत्या देशांवर या वादळाचा परिणाम झाला असेल?

इयत्ता : ६ वी माहे : ऑक्टोबर, २०२१

विषय	अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक	पाठाचे नाव	कालावधी	अध्ययन अध्यापन स्रोत	विद्यार्थी कृती
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०८ व ०९	पाठ ५ तापमान	आठवडा पहिला	दीक्षा APP येथे क्लिक करा येथे क्लिक करा	दीक्षा APP मध्ये दिल्या प्रमाणे कृती करा. अडचण आल्यास शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे संपर्क साधा. पान क्र २३ वरील 'करून पहा' मध्ये सुचविलेली विजेरीच्या सहाय्याने करावयाची कृती करा. निरीक्षणांची नोंद घ्यावी.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)	पाठ्यपुस्तकातील अध्ययन निष्पत्ती क्र ०८ व ०९	पाठ ५ तापमान	आठवडा दुसरा	प्रत्यक्ष अनुभव	पान क्र २५ वरील 'करून पहा' मध्ये सुचविलेली पाण्याचे तापाने व थंड होणे हे कृती करा. निरीक्षणांची नोंद घ्यावी. पान क्र २६ वरील 'करून पहा' मध्ये सुचविलेली पाणी तापवण्याची कृती करा. निरीक्षणांची नोंद घ्या. पान क्र २८ वरील आकृती ५.७ चे निरीक्षण करा. त्या आधारे जगातील सरासरी तापमान या बाबत माहिती मिळावा.
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)		सराव	आठवडा तिसरा		
सामाजिक शास्त्र (भूगोल)		संकलित मूल्यमापन	आठवडा चौथा		

पाठ १. पृथ्वी आणि वृत्ते

प्रश्न १ .अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा .

गुण- २

१) पृथ्वीगोलावरील ----- बिंदुस्वरूपातील वृत्त आहे .

(१) मूळ रेखावृत्त (२) विषुववृत्त (३) कर्कवृत्त (४) उत्तर ध्रुव

२) उत्तर गोलार्ध व दक्षिण गोलार्ध ----- वृत्तामुळे तयार होतात .

(१) मूळ अक्षवृत्त (२) १८०° रेखावृत्त (३) मूळ रेखावृत्त (४) दक्षिण ध्रुववृत्त

ब) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. चुकीची विधाने दुरुस्त करून पुन्हा लिहा.

गुण- २

१) सर्व रेखावृत्ते विषुववृत्ताजवळ एकत्रित येतात .

२) रेखावृत्ते एकमेकांना समांतर असतात.

प्रश्न २. एका वाक्यात उत्तरे लिहा .

गुण- ८

१) अक्षांश कशास म्हणतात ?

२) पश्चिम गोलार्धात एकूण किती रेखावृत्ते असतात ?

३) वृत्तजाळी कशामुळे तयार होते ?

४) कर्कवृत्त ते मकरवृत्त हे अंशात्मक अंतर किती असते ?

प्रश्न ३. थोडक्यात उत्तर लिहा .

गुण- ३

१) अक्षवृत्त व रेखावृत्त यांचा वापर कोठे कोठे केला जातो ?

पाठ २. चला वृत्ते वापरूयात!

प्रश्न १.अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा .

गुण- २

१) $६६^{\circ} ३०'$ दक्षिण अक्षवृत्त म्हणजेच ----- होय.

(१) आर्क्टिक वृत्त

(२) विषुववृत्त

(३) अंटार्क्टिक वृत्त

(४) मकरवृत्त

३) अंटार्क्टिक वृत्ताचे दक्षिण ध्रुव पासूनचे कोनीय अंतर -----आहे .

(१) $६६^{\circ} ३०'$

(२) $२३^{\circ} ३०'$

(३) ९०°

(४) ०°

ब) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. चुकीची विधाने दुरुस्त करून पुन्हा लिहा.

गुण- २

१) ०° पूर्व रेखावृत्त व १८०° पूर्व रेखावृत्त .

२) एखाद्या ठिकाणाचे स्थान सांगताना फक्त अक्षवृत्ताचा उल्लेख केला तरीही चालतो .

प्रश्न २. एका वाक्यात उत्तरे लिहा .

गुण- ८

१) $२३^{\circ} ३०'$ दक्षिण अक्षवृत्तास काय म्हणतात ?

२) भारतातून जाणारे महत्वाचे वृत्त कोणते ?

३) आंतरराष्ट्रीय वाररेषा कोणत्या रेखावृत्ताच्या संदर्भाने विचारात घेतली जाते ?

४) ९०° पूर्व रेखावृत्ताच्या समोरील रेखावृत्त कोणते ?

प्रश्न ३. पुढील बाबींचा विस्तार नकाशा / पृथ्वीगोल / इंटरनेटच्या सहाय्याने लिहा .

गुण- ३

१) चिली (देश)

२) नाईल नदी

३) महाराष्ट्र (राज्य)

पाठ ३. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट

प्रश्न १ .अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा .

गुण- ४

१)----- ही पृथ्वीची प्रातिनिधिक प्रतिकृती असते.

२)नकाशे हे ----- असतात .

३)द्विमितीय घटकाला ----- आणि ----- असते .

४) मर्यादित प्रदेशाचा अभ्यास करण्यासाठी -----हे साधन वापरतात .

प्रश्न २. एका वाक्यात उत्तरे लिहा .

गुण- ८

१) पृथ्वीगोल हे द्विमितीय आहे की त्रिमितीय आहे ?

२) काही द्विमितीय घटकांची नावे लिहा.

३) काही त्रिमितीय वस्तूंची नावे लिहा.

४) क्षेत्रभेटीमुळे काय जाणून घेता येते ?

प्रश्न ३. थोडक्यात उत्तर लिहा .

गुण- ३

१)द्विमितीय व त्रिमितीय साधनांची वैशिष्ट्ये कोणती ?

इयत्ता :- सहावी

विषय : भूगोल

गुण :-15

पाठ ४. हवा आणि हवामान

प्रश्न १.अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा .

गुण- २

४) समुद्रासपाटीपासून जसजसे उंच जावे तसतसे हवेचे तापमान ----- होते .

(१) उष्ण

(२) स्थिर

(३) जास्त

(४) कमी

५) हवेच्या अंगाचा विचार ----- सांगण्यासाठी केला जातो.

(१) तापमान

(२) आर्द्रता

(३) हवामान

(४) हवेची स्थिती

ब) मी कोण ?

गुण- २

१) मी नेहमी बदलत असते.

२) मी वातावरणात बाष्परूपात असते .

प्रश्न २. एका वाक्यात उत्तरे लिहा .

गुण- ८

१) हवेची अंगे कोणती आहेत ?

२) हवेच्या दाबात (वायुदाब) कशामुळे बदल होतो ?

३) हवेच्या दाबातील (वायुदाब) फरकानुसार कशाचा वेग ठरतो ?

४) वृष्टीची रूपे कोणती आहेत ?

प्रश्न ३. थोडक्यात उत्तर लिहा .

गुण- ३

१) हवा व हवामान यातील फरक स्पष्ट करा.

इयत्ता :- सहावी

विषय : भूगोल

गुण :-15

पाठ ५. तापमान

प्रश्न १ .अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा

गुण- २

१)किनारी भागात दिवसाच्या व रात्रीच्या तापमानातील फरक ----- असतो .

(१) उष्ण

(२)स्थिर

(३) जास्त

(४) कमी

२) खंडातर्गत प्रदेशाचे हवामान ----- असते .

(१) सम

(२) विषम

(३)दमट

(४)स्थिर

ब) मी कोण ?

गुण- २

१) जमीन व पाण्यामुळे मी तापते.

२) समान तापमान असलेल्या ठिकाणांना मी जोडते.

प्रश्न २. एका वाक्यात उत्तरे लिहा .

गुण- ८

१) तापमानाच्या वितरणांनुसार पृथ्वी वर कोणकोणते कटिबंध तयार होतात ?

२) सागरी प्रवाह कशामुळे निर्माण होतात ?

३)दैनंदिन तापमान कक्षा कशास म्हणतात ?

४) हवेचे तापमान मोजण्यासाठी कोणत्या साधनाचा वापर करतात ?

प्रश्न ३. थोडक्यात उत्तर लिहा .

गुण- ३

१) अक्षवृत्तीय विस्ताराचा तापमानाशी संबंध सांगा .